ROK XXXV. NUMER 2.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 lutego 1931

TREŚĆ:

Cześć urzędowa.

1. Konkurs muzyczny im. Marszałka Józefa Piłsudskiego str. 42.
2. Zbieranie składek wśród młodzieży szkolnej str. 44.
3. Zbieranie składek wśród młodzieży szkolnej na okręt handlowy str. 44.
4. Gry i zabawy ruchowe str. 45.
5. Przywrócenie praw nabytych w służbie przed przerwą str. 46.
6. Termin prekluzyjny do wnoszenia odwołań w sprawach emerytalnych str. 46.
7. Prawo do emerytury funkcjonarjuszy b. państw zaborczych nieprzyjętych str. 47.
8. Dodatek ekonomiczny na dzieci str. 48.
9. Zaliczka na uposażenie str. 48.
10. Wypłata dodatku mieszkaniowego za rok 1928 osobom z woj. śląskiego str. 49.
11. Księga inwentarza str. 50.
12. Kwalifikacje zawodowe do nauczania w szkołach powszechnych gospodarstwa domowego str. 51.
13. Opłaty za praktyczne egzaminy nauczycielskie str. 51.
14. Przyjmowanie absolwentów IV kursu pryw. seminarjum na V kurs str. 52.
15. Regulamin dla kierowników warsztatów str. 53.
16. Ulgi kolejowe dla terminatorów str. 54.

Orgnizacja szkół str. 55.
Ruch służbowy str. 55.
Konkursy str. 61.
Wykluczenie str. 66.

Ogłoszenia: Zjazd nauczycieli geografji w Gdyni str. 66. Międzynarodowy Kongres Geograficzny w Paryżu str. 66. Składka na L. O. P. P. str. 66. Rozkład grup na W. K. N. w r. 1931/32 str. 67. Loterja na budowę domu kultury str. 68. Komisja egzaminacyjna dla kandydatów na urzędników rachunkowych str. 69. Pomoc lekarska str. 69. Wynagrodzenie dozorców w budynkach państwowych str. 70. Opłaty pocztowe str. 70. Wypuszczenie ser. III. premjowej pożyczki dolarowej str. 70. Zaginięcie blankietu pokwitowania str. 71. Falsyfikaty biletu bankowego 10 zł str. 72.

Książki, czasopisma: Podręczniki szkolne str. 72. Polonista str. 72. Kronika o polskiem morzu str. 71. Haft, koronka, strój str. 71. Oświata i wychowanie str. 73. Wychowanie fiz. str. 73. Ochrona przyrody str. 74. Z trembwelskich doświadczeń wychowawczych str. 74.

Dodatek:

1. Konspekty lekcyj przyrody martwej w oddziałach VI i VII szkoły pow. str. 75.

1.

Konkurs muzyczny im. Marszałka Józefa Piłsudskiego dla kwartetu smyczkowego.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 5 stycznia 1931 r. Nr. V. L. M. T. 4429/30.

Ogłaszam konkurs muzyczny im. Marszałka Józefa Piłsudskiego dla kwartetu smyczkowego i nadaję mu następujący statut:

Statut konkursu muzycznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego dla kwartetu smyczkowego.

§ 1. Celem konkursu muzycznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego dla kwartetu smyczkowego jest pobudzenie zamiłowania do muzyki zespołowej, której wyższy stopień rozpowszechnienia jest w każdem społeczeństwie dowodem wyższego stopnia ogólnej kultury muzycznej.

§ 2. Nagrodę konkursu muzycznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w danej chwili stanowią 4 instrumenty staropolskiego wyrobu, ofiarowane na ten cel, jako dar Wojska Polskiego, przez p. Stanisława Wróblewskiego, Generała Dywizji, a mianowicie:

1) oryginalne skrzypce Marcina Groblicza (Warszawa 1727 r.) z główką lwa,
2) oryginalne skrzypce Marcina Groblicza z główką psa,
3) oryginalna altówka Jana Ruderta (Warszawa 1833 r.),
4) oryginalna wiolonczela Henryka Ruderta (Warszawa 1860 r.) wraz z futerałami i smyczkami.

§ 3. Do czasu rozstrzygnięcia konkursu muzycznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego dla kwartetu smyczkowego instrumenty, tworzące nagrodę tego konkursu, będą przechowywane w Państwowem Konserwatorjum Muzycznem w Warszawie.

§ 4. Do konkursu muzycznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego dla kwartetu smyczkowego stawać mogą kwartety smyczkowe, złożone z obywateli Rzeczypospolitej Polskiej oraz obywateli wolnego m. Gdańska narodowości polskiej.

§ 5. Dla przeprowadzenia selekcji kwartetów dzieli się Rzeczpospolitą Polską na 6 następujących obszarów:

1) obszar warszawski obejmuje m. st. Warszawę oraz województwa: warszawskie, łódzkie i lubelskie;
2) obszar wileński obejmuje m. Wilno i województwa: wileńskie, nowogródzkie, białostockie, poleskie i wołyńskie;
3) obszar lwowski obejmuje m. Lwów i województwa: lwowskie, tarnopolskie i stanisławowskie;
4) obszar krakowski obejmuje m. Kraków oraz województwa: krakowskie i kieleckie;
5) obszar poznański obejmuje m. Poznań oraz województwa: poznańskie i pomorskie.

Uwaga: Kwartety złożone z obywateli wolnego m. Gdańska narodowości polskiej zalicza się do obszaru poznańskiego;

6) obszar śląski obejmuje m. Katowice i województwo śląskie.

§ 6. Dla każdego z obszarów będą zorganizowane konkursy regjonalne w wymienionem we właściwym punkcie § 5 mieście wojewódzkiem. Sądy konkursu regjonalnego, złożone z 5 osób, powoła Ministerstwo W. R. i O. P. na wniosek i pod przewodnictwem dyrektora państwowego lub prywatnego konserwatorjum muzycznego w danem mieście.

Konkursy regjonalne odbywać się winny w styczniu każdego roku.

§ 7. Sąd konkursu regjonalnego zakwalifikuje do konkursu stołecznego z pośród i po wysłuchaniu zgłoszonych kwartetów dowolnie wybraną ich liczbę. Od tego orzeczenia kwalifikacyjnego sądu konkursu regjonalnego nie przysługuje kwartetom odwołanie się do sądu konkursu stołecznego.

§ 8. Sąd konkursu stołecznego, złożony z 7 osób, powoła Ministerstwo W. R. i O. P. na wniosek Rady Głównej Wyższej Szkoły Muzycznej Państwowego Konserwatorjum Muzycznego w Warszawie. Przewodniczyć będzie temu sądowi rektor Wyższej Szkoły Muzycznej Państwowego Konserwatorjum Muzycznego w Warszawie.

Konkurs stołeczny odbywać się winien w marcu każdego roku, ogłoszenie zaś nagrody następować winno w dniu 19 marca, jako dniu imienin Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego.

§ 9. Stające do konkursu kwartety winny wykonać przed sądami regjonalnego i stołecznego konkursu trzy kwartety smyczkowe.

1) jeden kwartet z epoki klasycznej (Haydna, Mozarta lub Beethovena),

2) jeden kwartet nowoczesny,

3) jeden kwartet kompozytora polskiego (bez względu na epokę).

Kwartetom nie przysługuje prawo zmiany programu czyli wykonania innych kwartetów przed sądem konkursu regjonalnego, innych zaś przed sądem konkursu stołecznego.

§ 10. Sąd konkursu stołecznego przyznaje kwartetowi, którego wykonanie uzna za najlepsze, nagrodę im. Marszałka Józefa Piłsudskiego „po raz pierwszy" lub „po raz drugi", lub „po raz trzeci", przyczem nie może nastąpić pomiędzy przyznaniem nagrody „po raz drugi" temu samemu kwartetowi okres czasu dłuższy ponad jeden rok od daty przyznania mu „po raz pierwszy", ani też — „po raz trzeci" — od daty przyznania „po raz drugi".

§ 11. Kwartet, który otrzyma nagrodę im. Marszałka Józefa Piłsudskiego „po raz trzeci", staje się właścicielem instrumentów, wymienionych w § 2 niniejszego Statutu w ten sposób, że osoba, grająca w nagrodzonym kwartecie I skrzypce otrzymuje na własność skrzypce określone w punkcie 1 § 2, II skrzypce — skrzypce określone w punkcie 2 § 2, altówkę — altówkę, określoną w punkcie 3 § 2, wreszcie wiolonczelę — wiolonczelę, określoną w punkcie 4 § 2, wszystkie te instrumenty z właściwym futerałem i smyczkiem.

§ 12. Po rozegraniu po raz pierwszy nagrody Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego albo zakupi nowe instrumenty albo

też określi, jakie kwoty pieniężne będą tworzyły nadal nagrodę konkursu muzycznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego dla kwartetu smyczkowego.

§ 13. Konkursy regjonalne odbędą się po raz pierwszy w styczniu 1932 r., konkurs zaś stołeczny — w marcu 1932 r.

§ 14. W razie jakichkolwiek wątpliwości natury formalnej, mogących wyniknąć ze stosowania i interpretowania niniejszego Statutu, rozstrzyga Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Minister W. R. i O. P. (—) *St. Czerwiński.*

2.

Zbieranie składek wśród młodzieży szkolnej.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 13 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 7813/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 9).

W ciągu roku szkolnego we wszystkich szkołach odbywają się zbyt częste zbiórki na przeróżne cele. Niejednokrotnie różne towarzystwa zwracają się do szkół, aby poprostu pośredniczyły w wydobywaniu pieniędzy od dzieci i ich rodziców. Połączone to jest ze stratą czasu nauczyciela i młodzieży szkolnej, a mnogość tych zbiórek wywołuje tylko zniechęcenie do tego rodzaju przedsięwzięć.

Wobec tego unieważniam okólnik z dnia 18 czerwca 1925 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 12, poz. 117[1]), oraz zabraniam urządzania wśród młodzieży szkolnej jakichkolwiek zbiórek, sprzedaży znaczków, widokówek i t. p. na przeróżne cele, z życiem szkolnem bezpośrednio nie mające nic wspólnego. W tych wypadkach, jeśli zajdzie potrzeba, sam będę decydował, wydając odpowiednie zarządzenie do szkół.

Wyjątek stanowić będzie tylko zbieranie składek opłacanych przez młodzież szkolną na cele instytucyj szkolnych, które sama młodzież zakłada i niemi kieruje, a które mają znaczenie pod względem wychowawczym.

Minister W. R. i O. P. (—) *St. Czerwiński.*

3.

Zezwolenie na zbieranie składek wśród młodzieży szkolnej i nauczycielstwa na zakupienie okrętu handlowego.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 5 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 8441/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 8).

Popierając inicjatywę Zarządu Głównego Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych, zezwalam na przeprowadzenie wśród młodzieży szkolnej i nauczycielstwa wszystkich szkół podległych Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zbiórki dobrowolnych składek na zakupienie okrętu handlowego jako daru młodzieży i nauczycielstwa.

Aby ta szlachetna akcja mogła się powieść, konieczne jest gorliwe zajęcie się całego nauczycielstwa zarówno propagandą jak i przeprowa-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1925 r., str. 312.

dzeniem zbiórki wśród młodzieży szkolnej. Do tej pracy wzywam ogół nauczycielstwa, wierząc, że w tak chlubnem przedsięwzięciu nie odmówi swej czynnej pomocy.

Zarząd Główny T. N. S. W. zajmie się przez swe Koła organizacją zbiórki wśród nauczycielstwa szkół średnich oraz porozumie się z innemi organizacjami nauczycielskiemi, aby całe nauczycielstwo w równej mierze było zainteresowane tą sprawą i propagowało tę myśl wśród swych członków.

Dyrekcje i Kierownictwa szkół w odpowiedni sposób zachęcą młodzież szkolną do składania dobrowolnych datków na cel wskazany.

Zebrane pieniądze należy przekazywać na konto Komitetu Floty Narodowej w P. K. O. Nr. 30, jako fundusz na okręt pod tytułem „dar młodzieży szkolnej i nauczycielstwa".

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

4.

Gry i zabawy ruchowe.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 21 stycznia 1931 r. Nr. I. W. F. 7489/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 11).

Zmieniając częściowo okólnik z dnia 12 października 1922 roku Nr. 1698/II (Dz. Urz. z r. 1922 Nr. 29, poz. 342), oraz uchylając okólnik z dnia 19 czerwca 1926 r. Nr. II. 6174/26 (Dz. Urz. z r. 1926 Nr. 12, poz. 148[1]), zarządzam w sprawie popołudniowych godzin gier i zabaw młodzieży szkolnej w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących przy seminarjach nauczycielskich, co następuje:

Liczbę godzin, poświęconych na zabawy i gry ruchowe na wolnem powietrzu, za które nauczyciele (lki) ćwiczeń cielesnych będą opłacani (ne), określam na 6 godzin tygodniowo, a w gimnazjach koedukacyjnych, wymagających prowadzenia ćwiczeń w grupach męskich i żeńskich przez osobnych wychowawców, na 10 godzin tygodniowo.

Wynagrodzenie za godziny zabaw i gier ruchowych płatne będzie przez cały rok. Godziny, opuszczone z powodu niepomyślnych warunków atmosferycznych, winni (ny) nauczyciele (lki) ćwiczeń cielesnych wynagradzać, poświęcając na ten cel więcej godzin w dniach pogodnych (prowadzenie wycieczek szkolnych może być zaliczane również na poczet tych godzin). Dyrekcje szkół zobowiązuję do czuwania nad odbyciem przez nauczycieli wszystkich wynagradzanych godzin. Godziny gier i zabaw w podanym wyżej wymiarze mogą być nauczycielom ćwiczeń cielesnych wliczane do etatu.

Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lutego 1931 r.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 363.

5.

Przywrócenie praw nabytych w służbie nauczycielskiej przed przerwą. Ciągłość pracy do ustalenia.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 5 stycznia 1931 r. Nr. II. 15341.

Interpretacja okólnika Ministerstwa z dnia 1 kwietnia 1929 r. Nr. II. 1173/29. (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 227).

Nr. O. 83/31. Wobec wątpliwości, które wyłoniły się w związku z interpretacją pierwszego zdania, ustępu 3-go, punktu 1 okólnika Ministerstwa z dnia 1 kwietnia 1929 r. Nr. II. 1173/29 Ministerstwo oznajmia co następuje:

Warunkiem przywrócenia praw na zasadzie art. 72 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462) jest uzyskanie przed przerwą w służbie praw, które mają być przywrócone. Art. 72 może być stosowany przytem tylko w tych wypadkach, gdy przerwa w służbie miała miejsce po wejściu w życie ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli.

P. 1. art. 8. tej ustawy wymienia jako jeden z warunków do ustalenia trzy lata nieprzerwanej pracy nauczycielskiej, przyczem za przerwę nie uważa się jedynie przerw wymienionych w art. 9. Zaliczenie do ustalenia lat pracy wymaga zawsze ciągłości tej pracy, nie wymaga natomiast ciągłości służby nauczycielskiej, gdyż daje możność zaliczania pracy nauczycielskiej, odbytej w różnych, określonych bliżej w art. 8 warunkach. Przy przedkładaniu zatem wniosków o zaliczenie lat pracy do ustalenia należy z reguły powołać się na art. 8 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli, a o ile chodzi o przywrócenie prawa stałości — na art. 10 tej ustawy.

Ponieważ wnioski w sprawie zaliczania lat pracy do ustalenia wpływają często w związku ze sprawą egzaminu praktycznego, należy mieć również na uwadze postanowienia art. 8 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258) [1]).

Za Dyrektora Departamentu: (—) *K. Pieracki,* Naczelnik Wydziału.

6.

Termin prekluzyjny do wnoszenia odwołań w sprawach emerytalnych.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 17 grudnia 1930 r. Nr. I. Prez. 8483/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 5).

Ministerstwo Skarbu w piśmie z dnia 9 grudnia 1930 r. L. D. I-22339/5/30 nadesłało następujące wyjaśnienie w sprawie terminu prekluzyjnego do wnoszenia odwołań w sprawach emerytalnych:

„Zgodnie z art. 33 i 34 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 6 z r. 1924, poz. 46) przeciwko orzeczeniom władz, wydanym na zasadzie art. 27 lub też wydanym przez władze, upoważnione przez

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 139.

władze naczelne na mocy art. 26 ust. 4 do przenoszenia w stan spoczynku pewnych kategoryj funkcjonarjuszów, zażalenia mogą być wnoszone w ciągu 30 dni od dnia doręczenia orzeczenia. Powyższy przepis nie został uchylony przez żadną inną ustawę, względnie rozporządzenie, ani w sposób wyraźny, ani też milczący. W szczególności nie można uważać, że postanowienie art. 33 ustawy emerytalnej zostało milcząco uchylone art. 83 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341), zgodnie z którym odwołania w sprawach administracyjnych należy wnosić w ciągu 14 dni po ogłoszeniu lub doręczeniu decyzji, o ile poszczególne ustawy nie przewidują terminów krótszych. Rozporządzenie o postępowaniu administracyjnem, chociaż późniejsze niż ustawa emerytalna, ma w stosunku do tej ustawy charakter normy ogólnej, a w myśl powszechnej zasady prawnej ogólny przepis prawny późniejszy nigdy nie uchyla w sposób milczący szczególnego przepisu wcześniejszego.

W związku z tem do odwołań, wnoszonych w sprawach emerytalnych, rozstrzyganych na zasadzie art. 26 i 27 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r., winien być zawsze stosowany termin trzydziestodniowy, i odwołania, w tym terminie wniesione, podlegają merytorycznemu rozpatrzeniu (wyroki Najwyższego Trybunału Administracyjnego L. rej. 626/28 i 1721/28)".

Powyższe podaję do wiadomości i stosowania.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

7.

Prawo do emerytury funkcjonarjuszy b. państw zaborczych nieprzyjętych dla braku etatu.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 17 grudnia 1930 r. Nr. I. Prez. 8487/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 6).

Ministerstwo Skarbu pismem z dnia 9 grudnia 1930 r. Nr. D. I-22070/5/30 nadesłało następujące wyjaśnienie w sprawie interpretacji art. 95 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r.

„W wyrokach w sprawie Gryniewicza (L. rej. 3078/28) oraz Łochtynowej (L. rej. 3437/28) Najwyższy Trybunał Administracyjny wywiódł i uzasadnił, że przyznanie prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie art. 95 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 6 z r. 1924, poz. 46) funkcjonarjuszowi b. państwa zaborczego, będącemu obywatelem polskim, któremu przed wejściem w życie ustawy emerytalnej nie wymierzono uposażenia emerytalnego, zawisłe jest przedewszystkiem od faktu, iż funkcjonarjusz ten zgłosił się przed 1 października 1923 r., a nie został przyjęty do służby w Państwie Polskiem z braku etatu. Z tego wynika, że zgłoszenie się do służby w Państwie Polskiem po wejściu w życie ustawy emerytalnej, t. j. po dniu 1 października 1923 r., nie odpowiada warunkom wymaganym art. 95 ustawy emerytalnej i nie uprawnia do ubiegania się o uposażenie emerytalne w trybie powyższego przepisu".

Wobec ustalonego w ten sposób orzecznictwa Najwyższego Trybunału Administracyjnego podlega odpowiedniemu sprostowaniu wyjaśnienie, zawarte w p. II okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 9 października 1928 r. L. D. I-16097/5/27 w sprawie interpretacji art. 95 ustawy emerytalnej, podanego do wiadomości okólnikiem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 16 października 1928 r. Nr. O. Prez. 6449/28, ogłoszonym w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12 (205) z roku 1928 [1]).

Za Ministra W. R. i O. P.:
Podsekretarz Stanu: (—) *B. Żongołłowicz*, wr.

8.

Dodatek ekonomiczny na dzieci.

Rozp. Min. W. R. i *O. P. z dnia 14 stycznia 1931 r. Nr. II. 24514/30.*

Nr. O. 106/31. Ministerstwo wyjaśnia, że nauczycielce, której mąż, także nauczyciel, pełni obowiązki nauczycielskie za urlopem bezpłatnym poza granicami Państwa Polskiego, nie przysługuje prawo do otrzymania dodatku ekonomicznego na dzieci nawet gdy udowodni, że dzieci utrzymuje, ponieważ przebywanie męża poza granicami Państwa Polskiego, gdzie zarobkuje, nie jest w myśl okólnika Min. Skarbu z dnia 28 czerwca 1927 r. L. 1326/DB/E Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 14, poz. 241 [2]) przyczyną uzasadniającą otrzymanie dodatku ekonomicznego na dzieci pozostające na jej utrzymaniu.

Za Dyrektora Departamentu: (—) *K. Pieracki,* Naczelnik Wydziału.

9.

Zaliczka na uposażenie.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 stycznia 1931 r. L. 394 (okólnik Nr. 5).

Nr. O. 186/31. Uchylając okólnik z dnia 7 grudnia 1928 r. L. 19329 w sprawie zaliczek na uposażenie, zarządzam w porozumieniu z Panem Ministrem Skarbu co następuje:

Bezprocentowe zaliczki na uposażenie mogą być udzielanie osobom, uprawnionym do ich otrzymania w myśl ustępu pierwszego punktu 1 okólnika z dnia 11 maja 1928 r. L. 8492 także wtedy, jeżeli osoby te pozostają na bezpłatnym urlopie, udzielonym dla uzupełnienia studjów.

W tym wypadku potrącanie rat udzielonej zaliczki z uposażenia rozpoczyna się od pierwszego dnia miesiąca następującego po ukończeniu urlopu.

Zaliczka na koszty budowy własnego mieszkania może być przyznana do wysokości, nieprzekraczającej sześciomiesięcznego uposażenia. Jeżeli zaliczka ta przekracza trzymiesięczne uposażenie, wymagana jest

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 202.

[2]) Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1927 r., str. 388 i 437.

uprzednia zgoda Ministerstwa Skarbu. Prawo do utrzymania zaliczki na powyższy cel przysługuje osobom uprawnionym do ich otrzymania, w myśl ustępu 1 punktu 1 okólnika z dnia 11 maja 1928 r. L. 8492, jeżeli 1) nie mają odpowiedniego do swego stanu rodzinnego mieszkania, wynajętego bezpośrednio od właściciela domu i 2) jeżeli bądźto same, bądź do spółki z małżonkiem, rodzicami, lub rodzeństwem, o ile z osobami temi prowadzą wspólne gospodarstwo domowe, rozpoczęły już budowę mieszkania na własność, bądź też są członkami spółdzielni mieszkaniowej, która buduje dla nich mieszkania w domu spółdzielczym. Z pośród zaś wymienionych osób, należy uwzględniać w pierwszym rzędzie osoby, znajdujące się w wyjątkowo niekorzystnem położeniu mieszkaniowem (np. osoby mieszkające poza granicami miejscowości, w której pełnią służbę i t. p.).

Zaliczka w wysokości, przekraczającej trzymiesięczne uposażenie, może być udzielona prowizorycznym funkcjonarjuszom państwowym tylko wtedy, jeżeli zostanie zabezpieczona i to albo hipotecznie, albo przez zobowiązanie dwu wypłacalnych ręczycieli.

Na budowę jednego i tego samego mieszkania może być udzielona zaliczka tylko raz jeden.

Prezes Rady Ministrów: (—) w z. *Pieracki.*

Zarządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 26 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 683/31.

Podaję do wiadomości i stosowania w związku z okólnikami z dnia 22 maja 1928 r. Nr. OR. 6387/28 i z dnia 17 grudnia 1928 r. L. OR. 14594/28 [1]).

Naczelnik Wydziału: (—) *Dr. M. Pollak.*

10.

Wypłata dodatku mieszkaniowego za rok 1928 osobom z woj. śląskiego.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 17 grudnia 1930 r. Nr. I. R. 13540/30.

Nr. O. 27/31. W związku z zapytaniami niektórych władz naczelnych, czy ustawa z dnia 26 lutego 1930 r. o wypłacie części zaległego dodatku mieszkaniowego za rok 1928 funkcjonarjuszom państwowym, sędziom, prokuratorom, osobom wojskowym oraz emerytom, wdowom i sierotom (Dz. U. R. P. Nr. 13, poz. 90) stosuje się do osób, które pozostając w roku 1928 w służbie na obszarze województwa śląskiego otrzymały na podstawie ustawy śląskiej z dnia 23 stycznia 1929 r. (Dz. U. Śl. Nr. 1, poz. 3) wyrównanie dodatku mieszkaniowego za czas od 1 kwietnia do 31 grudnia 1928 r. Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dnia 22 listopada 1930 r. Nr. D. III. 2937/1/30 wyjaśniło, co następuje:

Osobom, które otrzymały na podstawie ustawy śląskiej z dnia 22 stycznia 1929 r. w przedmiocie zmiany art. 1 ustawy z dnia 16 listopada 1927 r. dotyczącego uposażenia funkcjonarjuszów województwa śląskiego tudzież związków komunalnych (Dz. Ust. Śl. Nr. 1, poz. 3) wyrównanie dodatku mieszkaniowego za czas od 1 kwietnia do 31 grudnia 1928, przy-

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 272—274, i z r. 1929, str. 209.

sługuje w myśl ustawy z dnia 26 lutego 1930 (Dz. U. R. P. Nr. 13, poz. 90) $^1/_3$ część różnicy pomiędzy kwotą dodatku na mieszkanie, wypłaconego, względnie przypadającego do wypłaty w myśl obowiązujących przepisów prawnych w czasie od 1 stycznia do 31 marca 1928 r. a kwotą, która przypadałaby do wypłaty w powyższym czasokresie, gdyby wzrost dodatku na mieszkanie nie został wstrzymany. Do obliczenia wspomnianej $^1/_3$ części różnicy dodatku mieszkaniowego mają oczywiście zastosowanie postanowienia okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 14 lutego 1930 L. D. III. 310/1/30 (Nr. I. R. 2097/30 z dn. 18 lutego 1930 r.[1]). Za okres od 1 kwietnia 1928 r. do 31 grudnia 1928 r. $^1/_3$ części różnicy przyznać nie można, bo tej różnicy już nie było.

Powyższe wyjaśnienie Min. Skarbu podaję do wiadomości i stosowania.

Naczelnik Wydziału: (—) *A. Nowak.*

11.

Księga inwentarza.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 17 grudnia 1930 r. Nr. I. R. 12834/30.

Ministerstwo wyjaśnia, że w wypadkach, gdy rubryki 3, 4 i 6 księgi inwentarza, prowadzonej według przepisów Najwyższej Izby Kontroli z dnia 21 maja 1930 r. Nr. 4339, są niewypełnione, a obecni kierownicy urzędów i szkół oraz personel nie mogą udzielić miarodajnych informacyj o pochodzeniu posiadanych przedmiotów, wszelkie zaś próby otrzymania odpowiednich wyjaśnień od poprzedników nie dały rezultatu, powoływać należy komisje, które ustalą protokolarnie fakt istnienia przedmiotów tudzież ich wartość.

W skład komisji powinien wchodzić jako przewodniczący zwierzchnik urzędu lub jego zastępca, dwóch członków z pośród personelu urzędu oraz zaproszony rzeczoznawca. W razie szczupłości personelu urzędu należy do komisji zaprosić przedstawiciela miejscowej władzy skarbowej.

Urzędy nadmienią w rubrykach 3, 4 i 6 o niemożności ustalenia pochodzenia przedmiotów z powołaniem się na datę i nr. protokółu komisji, w rubryce zaś 5-ej wpiszą wartość przedmiotów według protokółu, przytaczając podstawę tego zapisu w rubryce „uwagi".

W wypadku przejmowania inwentarza szkół upaństwowionych wartość tego ostatniego należy określać komisyjnie i na podstawie odnośnych protokółów uwidaczniać w księdze inwentarza.

Wszelkie protokóły komisyjne, tyczące inwentarza, mają być przechowywane przy księgach inwentarza.

Naczelnik Wydziału: (—) *A. Nowak.*

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 22 stycznia 1931 r. Nr. O. 29/31 do Rad szkol. pow., Dyrekcyj państ. gimnazjów, seminarjów, oraz szkół zawodowych.

Udzielam do wiadomości z poleceniem ścisłego zastosowania się do postanowień powyższego okólnika z uwagi, że rubryki 3, 4 i 6 po stronie przychodu księgi inwentarzowej nie są dość ściśle wypełniane.

Naczelnik Wydziału: *Dr. M. Mendys,* wr.

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 125.

12.

Kwalifikacje zawodowe do nauczania w szkołach powszechnych gospodarstwa domowego.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 16 grudnia 1930 r. Nr. II. 26094/30.

L. I. 24/31. Wyjaśniam, że postanowienia zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 26 stycznia 1930 r. w sprawie kwalifikacyj zawodowych do nauczania w szkołach powszechnych absolwentek Państwowego Seminarjum dla Nauczycielek Gospodarstwa etc. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 15) [1]) odnoszą się do wszystkich osób, wymienionych w § 1, niezależnie od terminu, w jakim kwalifikacje powyższe uzyskały.

Dyrektor Departamentu: *W. Żłobicki*, wr.

13.

Opłaty za praktyczne egzaminy nauczycielskie.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 16 grudnia 1930 r. Nr. II. 28492/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 4).

Dotychczasowa opłata za praktyczny egzamin nauczycielski wystarcza tylko w bardzo ograniczonej liczbie wypadków na organizowanie egzaminu w tej szkole powszechnej, w której dany nauczyciel jest zatrudniony. Ponieważ stan taki jest sprzeczny z intencją artykułu 9 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258), zmieniam częściowo zarządzenie swe z dnia 9 stycznia 1929 r. (Dz. Urz. Nr. 2 (209), poz. 17 [2]) i zarządzam na podstawie art. 7 cytowanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej w myśl § 6 Przepisów o praktycznym egzaminie na nauczyciela publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. z r. 1929 Nr. 1 (208), poz. 3 [3]), co następuje:

1) Opłata za praktyczny egzamin nauczyciela publicznych szkół powszechnych wynosi 60 zł.

2) Zarządzenie niniejsze obowiązuje od dnia 1 stycznia 1931 r. Opłaty, wniesione przed tym terminem na podstawie wspomnianego zarządzenia z dnia 9 stycznia 1929 r. nie ulegają podwyższeniu.

3) Zarządzenia, wymienione w punktach II do VI wspomnianego wyżej okólnika z dnia 9 stycznia 1929 r. (Dz. Urz. Nr. 2 (209), poz. 17,) pozostają bez zmiany.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 143.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 126.

[3]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 114.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 12 stycznia 1931 r. Nr. I. KN. 147/31.

Do rad szkolnych powiatowych.

Treść powyższego okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. zechcą Panowie Inspektorowie podać bezzwłocznie zainteresowanemu nauczycielstwu do wiadomości.

Do Panów Prezesów Pań. Komisyj Egzaminacyjnych.

Wobec wydatnego podwyższenia taksy egzaminacyjnej należy się spodziewać, że wzmoże się znacznie ilość egzaminów przeprowadzonych w szkole kandydata (§ 1 a) a egzamin według § 1 b. będzie należeć do wypadków wyjątkowych.

Równocześnie przypominam zarządzenie tutejsze z dnia 7 listopada 1929 Nr. I .KN. 6066/29 [1]), którego postanowienia winny być nadal przestrzegane.

Szczególną uwagę zwracam na postanowienia tego zarządzenia, zawarte w wyjaśnieniu do § 9 i 15, według którego o miejscu i czasie egzaminów z podaniem nazwisk kandydatów mają pp. prezesi zawiadamiać równocześnie także i Kuratorjum O. S. Lw. (Oddział I. K. N.) z dopiskiem termin egzaminu praktycznego.

Do zarządzenia powyższego należy się ściśle stosować.

Kurator Okręgu Szkolnego: (—) *Ig. Pytlakowski*, wr.

14.

Przyjmowanie absolwentów IV. kursu prywatnego seminarjum nauczycielskiego z niepełnemi prawami na V. kurs takichże seminarjów.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 16 grudnia 1930 r. Nr. II. 27432/30.

Nr. I. K. N. 6956/30. W związku z postanowieniami § 41 Regulaminu przyjmowania uczniów do państwowych seminarjów nauczycielskich (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z roku 1926 Nr. 10, poz. 114 [2]) upoważniam Kuratorjum do zezwalania w godnych uwzględnienia wypadkach (np. zwinięcie prywatnego seminarjum, przeniesienie się rodziców ucznia, względnie uczenicy do miejscowości, w której znajduje się tylko seminarjum z niepełnemi prawami i t. p. na przyjmowanie na V. kurs prywatnego seminarjum nauczycielskiego z niepełnemi prawami absolwentów (tek) IV kursu seminarjów nauczycielskich, z takiemi samemi prawami.

Dyrektor Departamentu: *W. Żłobicki*, wr.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 458.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 317.

15.

Regulamin dla kierowników warsztatów.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 18 grudnia 1930 r. Nr. III. A. 10079/30 w sprawie regulaminu dla kierowników warsztatów, oraz innych szkolnych zakładów wytwórczych w państwowych szkołach technicznych i rzemieślniczo-przemysłowych. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 9).

L. III. 157/31. Zarządzam wprowadzenie w życie z dniem 1 lutego 1931 r. załączonego regulaminu dla kierowników warsztatów, oraz innych szkolnych zakładów wytwórczych w państwowych szkołach technicznych i rzemieślniczo-przemysłowych.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

Regulamin.

§ 1. Kierownik warsztatu, względnie innego szkolnego zakładu wytwórczego, obowiązany jest do pełnienia czynności nauczycielskich oraz administracyjnych, związanych z nauką i pracą w warsztacie, względnie innym szkolnym zakładzie wytwórczym, a w szczególności:

a) kieruje nauką warsztatową uczniów i sprawuje nadzór nad ich zachowaniem się przy pomocy instruktorów i asystentów,

b) zarządza ruchem warsztatowym,

c) kieruje wytwórczością warsztatową i przyjmuje zamówienia,

d) czuwa nad racjonalnem stosowaniem organizacji pracy,

e) czuwa nad całością i stanem inwentarza,

f) prowadzi przy pomocy personelu warsztatowego magazyny, oraz wszelkie przepisane księgi, związane z wytwórczością warsztatu, względnie innego szkolnego zakładu wytwórczego,

g) ponosi odpowiedzialność za bezpieczeństwo pracujących,

h) spełnia wszelkie inne czynności, wchodzące w zakres kierownictwa warsztatu, względnie innego szkolnego zakładu wytwórczego, z polecenia dyrektora szkoły.

§ 2. Nauczyciel, pełniący obowiązki kierownika warsztatu lub innego szkolnego zakładu wytwórczego, obowiązany jest przebywać w warsztacie, względnie innym szkolnym zakładzie wytwórczym, w ciągu 30 całkowitych godzin na tydzień, przyczem, o ile jest nauczycielem mianowanym, otrzymuje za te czynności uposażenie, przysługujące mu, jako nauczycielowi, na mocy ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) i ustaw z dnia 22 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 129, poz. 918) i z dnia 1 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 207) — oraz wynagrodzenie dodatkowe w wysokości 1800 mnożnych rocznie, przewidziane rozporządzeniem Ministra W. R. i O. P. z dnia 18 lutego 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 114) [1]). O ile nauczyciel pełniący obowiązki kierownika

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 99.

warsztatu, względnie innego szkolnego zakładu wytwórczego, jest pracownikiem kontraktowym, otrzymuje za te czynności wynagrodzenie, odpowiadające uposażeniu etatowemu określonemu według norm okólnika z dnia 30 marca 1926 r. Nr. O. Prez. 1130/26 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6, poz. 50 [1]) oraz dodatkowe wynagrodzenie w wysokości 1800 mnożnych rocznie.

§ 3. O ile warsztat, względnie inny szkolny zakład wytwórczy, czynny jest ponad 30 godzin na tydzień, kierownikowi mogą być przydzielone dodatkowe godziny kierownictwa w liczbie nie przekraczającej 10 godzin na tydzień.

Godziny te należy obliczać w stosunku 1/30 uposażenia etatowego, względnie wynagrodzenia, odpowiadającego uposażeniu etatowemu.

§ 4. Godziny obecności kierownika warsztatu, względnie innego szkolnego zakładu wytwórczego, w warsztacie lub szkolnym zakładzie wytwórczym ustala dyrektor szkoły w porozumieniu z kierownikiem, w rozmiarach, przewidzianych w § 2 i 3 niniejszego regulaminu.

§ 5. Nauczycielowi, pełniącemu obowiązki kierownika warsztatu lub innego szkolnego zakładu wytwórczego, mogą być powierzone w szkole lekcje z tem zastrzeżeniem, że może je mieć wyłącznie poza godzinami wymienionemi w §§ 2, 3 i 4 niniejszego regulaminu.

Godziny te mogą być przydzielone tylko w takiej ilości, aby ilość godzin zajęć w warsztatach, względnie w innym szkolnym zakładzie wytwórczym, łącznie z godzinami lekcji nie przekraczała 46 godzin tygodniowo.

§ 6. Z chwilą wejścia w życie niniejszego regulaminu tracą moc obowiązującą wszystkie przepisy w przedmiocie objętym niniejszym regulaminem.

16.

Ulgi kolejowe.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 18 grudnia 1930 r. Nr. III. A. 9536/30.

Zostało stwierdzone przez kontrolerów Kolei Państwowych, iż kierownictwa szkół zawodowych dokształcających wydawały w bieżącym roku zaświadczenia szkolne na ulgowe przejazdy feryjne dla terminatorów rzemieślniczych.

W wypadku powtórnego stwierdzenia powyższego, szkoły winne tych nadużyć będą miały bezwzględnie cofnięte przyznane im ulgi taryfowe na dojazdy stałe.

Dyrektor Departamentu: *M. Jarmiński*, wr.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str., 152.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 3 stycznia 1931 r. Nr. III. 6334/30.

Jednocześnie Kuratorjum O. S. Lw. przypomina, iż w myśl rozporządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 2 grudnia 1930 Nr. I. Prez. 8030/30, podanego do wiadomości tut. okólnikiem z dnia 12 grudnia 1930 r. Nr. O. 2376/30 [1]), uczniowie (uczenice) publicznych szkół dokształcających zawodowych korzystać mogą z ulg taryfowych tylko przy przejazdach za odcinkowemi biletami okresowemi pod warunkiem jednak każdorazowego stwierdzenia przez kierownictwo szkoły, że miejsce praktyki fachowej, lub pracy i zamieszkiwania ucznia (uczenicy) znajdują się poza miejscem istnienia szkoły. Kuratorjum poleca przeto kierownictwu ściśle zastosować się do powyższego zarządzenia z tem, iż szkołom, które się dopuszczą nadużyć, będą bezwzględnie cofnięte przyznane im ulgi taryfowe na dojazdy stałe [2]).

P. o. Naczelnika Wydziału: *Dr. K. Zagajewski,* wr.

Organizacja szkół.

Szkolnictwo zawodowe.

Kuratorjum O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 31 stycznia 1931 r. Nr. III. 333/31 udzieliło p. Stanisławowi Kołodziejczukowi we Lwowie, ul. Isakowicza L. 18, zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Pomorzanach, w lokalu Towarzystwa Szkoły Ludowej, prywatnych kursów kierowców samochodowych pod nazwą: Kursy Kierowców Samochodowych Stanisława Kołodziejczuka w Pomorzanach.

Ruch służbowy.

Kuratorjum O. S. Lw.

Postanowieniem Pana Prezydenta Rzpltej z dnia 20 stycznia 1931 r. p. Ignacy Pytlakowski, kurator okręgu szkolnego lwowskiego, został zamianowany kuratorem okręgu szkolnego warszawskiego.

Inspektoraty.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 12 grudnia 1930 r. Nr. II. 28171/30 przeniósł p. Teofila Wolskiego, zastępcę inspektora szkolnego w stanie nieczynnym w Tarnopolu, w stan spoczynku.

Szkolnictwo powszechne.

M i a n o w a n i: Bochna Mikołaj, kierownikiem 7 kl. szkoły w Medenicach (Drohobycz);

---

[1]) W Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. nie ogłoszony.

[2]) Patrz: Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 552.

Fedorowiczówna Helena, kierowniczką 3 kl. szkoły w Kułaczkowcach (Kołomyja);

Heilówna Karolina, kierowniczką 2 kl. szkoły w Smerekowie (Żółkiew);

Jachimowicz Michał, kierownikiem 3 kl. szkoły w Komańczy (Sanok);

Kotowicz Włodzimierz, kierownikiem 4 kl. szkoły w Hłuboczku Wielkim (Tarnopol); Krudys Stanisław, kierownikiem 6 kl. szkoły w Pysznicy (Nisko); Kuczerowski Marcin, kierownikiem 2 kl. szkoły w Zubkowie (Sokal); Kudasówna Marja, kierowniczką 2 kl. szkoły w Nagórzance (Czortków).

Magierła Antoni, kierownikiem 4 kl. szkoły w Budziwoju (Rzeszów); Mądrzycki Adam, kierownikiem 6 kl. szkoły w Wasylkowcach (Kopyczyńce); Misiołkówna Marja, kierowniczką 7 kl. szkoły im. E. Plater w Stanisławowie.

Raczyńska Zofja, kierowniczką 7 kl. szkoły żeńskiej im. św. Anny we Lwowie.

Sotnicki Seweryn, kierownikiem szkoły męskiej w Otynji (Tłumacz); Świechowska Jadwiga, kierowniczką 2 kl. szkoły w Skolem-Groedlowie (Skole).

Tyrkówna Marja, kierowniczką 7 kl. szkoły żeńskiej im. król. Jadwigi w Drohobyczu.

Wolańska Aniela, kierowniczką 7 kl. szkoły żeńskiej im. kr. Jadwigi w Stryju; Woźniakówna Stefanja, kierowniczką 2 kl. szkoły w Sieniawce (Lubaczów).

Zinkówna Ludmiła S., kierowniczką 7 kl. szkoły żeńskiej w Rawie Ruskiej.

Przeniesieni: Blausteinówna Elżbieta, nauczycielka 7 kl. szkoły w Sokolnikach (Lwów), do 7 kl. szkoły żeńskiej im. Isakowicza we Lwowie.

Chobrzyńska Zofja, nauczycielka szkoły Nr. 26 w Wilnie, do 7 kl. szkoły im. J. Słowackiego w Zamarstynowie (Lwów); Ciechowska Leokadja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Horbaczach (Lwów), do 2 kl. szkoły w Zimnowódce (Lwów); Czerwińska Aniela, nauczycielka 1 kl. szkoły w Wojkowicach (Mościska), do 1 kl. szkoły w Słomiance (Mościska); Czerwińska Stanisława, kierowniczka 7 kl. szkoły w Lubomli (Okręg wołyński), do 7 kl. szkoły w Sasowie (Złoczów).

Dziurzyńska Marja, nauczycielka 2 kl. szkoły w Bylicach (Sambor), do 1 kl. szkoły w Niegowcach-Pniaki (Kałusz).

Giblińska Anna, nauczycielka 2 kl. szkoły w Mazurówce (Trembowla), do 7 kl. szkoły w Strusowie (Trembowla).

Jabłońska Kazimiera, nauczycielka szkoły w Powiślu (Garwolin), do 7 kl. szkoły męskiej im. Czackiego we Lwowie; Jerzańska Marja, nauczycielka 2 kl. szkoły w Jasienowie Polnym (Horodenka), do 4 kl. szkoły w Horodence na przedmieściu Kąt Folwarkowy (Horodenka); Jezienicka Jadwiga, nauczycielka 2 kl. szkoły w Łanach (Stanisławów), do 2 kl. szkoły w Majdanie (Stanisławów).

Ks. Kaczorowski Henryk, nauczyciel rel. rzym.-kat. 7 kl. szkoły w Chorostkowie (Kopyczyńce), do 7 kl. szkoły męskiej w Tłumaczu; Kałużniacka Zenona, nauczycielka szkoły w Dworcach (Żółkiew), do 7 kl.

szkoły w Kolnie; Kamińska Marja, nauczycielka 2 kl. szkoły w Czarncy (Włoszczów), do 6 kl. szkoły w Swilczy (Rzeszów); Krechowiczowa Stefanja, nauczycielka 3 kl. szkoły w Porażu (Lisko), do 7 kl. szkoły męskiej w Lisku; Krukowski Feliks, kierownik 3 kl. szkoły w Iwanówce (Trembowla), do 3 kl. szkoły w Kontach (Złoczów); Kubrakowska Janina, nauczycielka 2 kl. szkoły w Poczapińcach (Tarnopol), do 6 kl. szkoły żeńskiej w Podwołoczyskach (Skałat); Kulak Marcin, kierownik 3 kl. szkoły w Łobozwi (Lisko), do 3 kl. szkoły w Ustjanowej, (w drodze konkursu); Kułakowska Marta, nauczycielka 7 kl. szkoły w Czortkowie, do 7 kl. szkoły im. św. Józefa w Stanisławowie.

Lang Marja, nauczycielka 7 kl. szkoły męskiej w Skolem, do 7 kl. szkoły męskiej im. Czackiego we Lwowie.

Małecka Janina, nauczycielka 1 kl. szkoły w Kosobudach (Lubaczów), do 1 kl. szkoły w Dolinach (Lubaczów); Markiewicz Tadeusz, nauczyciel 3 kl. szkoły w Buceniu, gm. Siedliszcze (Kowel), do 3 kl. szkoły w Ropience (Lisko); Mathiaszowa Irena, nauczycielka 4 kl. szkoły w Stradeczu (Brzesko), do 1 kl. szkoły w Przybyszowie (Sanok); Müllerowa Zofja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Krowicy Samej (Lubaczów), do 3 kl. szkoły w Łukawcu (Lubaczów).

Nowakówna Marja, nauczycielka 4 kl. szkoły w Gorliczynie (Przeworsk), do 6 kl. szkoły w Sygniówce (Lwów).

Panejkówna Marja, nauczycielka 2 kl. szkoły w Zimnowódce (Lwów), do 6 kl. szkoły w Siemianówce (Lwów); Periżokowa Marja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Chmielach (Lubaczów), do 1 kl. szkoły w Onyszkach (Lubaczów); Poterejko Teodor, kierownik 2 kl. szkoły w Zameczku (Żółkiew), do 2 kl. szkoły w Turze, gm. Gostków (Łęczyca); Pużak Józef, nauczyciel 7 kl. szkoły w Nowogrodzie (Łomża), do 3 kl. szkoły w Dobrej Szlacheckiej (Żółkiew).

Rossiwal Edward, nauczyciel 2 kl. szkoły w Hoczwi (Lisko), do 7 kl szkoły w Ustrzykach Dolnych (Lisko).

Samborski Mikołaj, nauczyciel 1 kl. szkoły w Hucie Szczerzeckiej (Lwów), do 1 kl. szkoły w Nikonkowicach (Lwów); Seńczukowa Marja, nauczycielka 4 kl. szkoły w Kuropatnikach (Brzeżany), do 1 kl. szkoły w Helenkowie (Brzeżany); Solska Aniela, nauczycielka 7 kl. szkoły męskiej w Starym Samborze, do 7 kl. szkoły żeńskiej w Starym Samborze; Stańkowska Celina, nauczycielka 3 kl. szkoły w Bóbrce (Krosno), do 7 kl. szkoły w Dukli (Krosno); Starożytnik Eustachy, nauczyciel 3 kl. szkoły w Bedrykowcach (Zaleszczyki), do 7 kl. szkoły męskiej w Zaleszczykach; Sucharówna Fryderyka, nauczycielka szkoły w Ostrowie (Jarosław), do 7 kl. szkoły im. Ostrogskiej w Jarosławiu; Szura Jan, nauczyciel 1 kl. szkoły w Krymidowie (Stanisławów), do 2 kl. szkoły w Łanach (Stanisławów); Szurowa Marja, nauczycielka szkoły w Jeziorku (Stanisławów), do 2 kl. szkoły w Łanach (Stanisławów); Ks. Szymański Paweł, nauczyciel religji gr.-kat. szkoły męskiej w Bóbrce, do 7 kl. szkoły męskiej w Brzeżanach.

Tabaczkowa Ewa, nauczycielka 7 kl. szkoły żeńskiej w Lubaczowie, do 3 kl. szkoły w Woli Wysockiej (Żółkiew); Tomaszewska Janina, nauczycielka 3 kl. szkoły w Wielkorycie (Brześć n/B), do 3 kl. szkoły w Ostrowie (Bóbrka).

Wacekowa Jadwiga, nauczycielka 4 kl. szkoły w Biłce Szlacheckiej (Lwów), do 2 kl. szkoły w Hołosku Wielkiem (Lwów); Warchoł Adam, nauczyciel 3 kl. szkoły w Krawcach (Tarnobrzeg), do 1 kl. szkoły w Zabrniu ad Grębów (Tarnobrzeg).

Załucka Gizela, nauczycielka 4 kl. szkoły w Dobrostanach (Gródek), do 5 kl. szkoły w Stawczanach (Gródek).

Spensjonowani: Achtowa Marcela, nauczycielka 7 kl. szkoły żeń. im. H. Sienkiewicza we Lwowie.

Bezler Magdalena S., nauczycielka 7 kl. szkoły żeńskiej w Rawie Ruskiej; Broda Jan, kierownik 4 kl. szkoły w Krasnem (Rzeszów).

Drekslerowa Aleksandra, nauczycielka 7 kl. szkoły w Żurawicy (Przemyśl); Drozdowska Helena, kierowniczka 2 kl. szkoły w Jacie (Nisko).

Fuczkowa Irena, nauczycielka 7 kl. szkoły żeńskiej w Bóbrce.

Gilewiczowa Helena, nauczycielka 4 kl. szkoły w Czernilawie (Jaworów); Gołogórska Stanisława, nauczycielka 7 kl. szkoły żeńskiej im. Zimorowicza we Lwowie.

Harasymowicz Kazimierz, nauczyciel 1 kl. szkoły w Palczyńcach (Zbaraż); Hollankówna Wanda, nauczycielka 4 kl. szkoły w Hanaczowie (Przemyślany).

Ks. Kapturkiewicz Metody, nauczyciel rel. rzym.-kat. 7 kl. szkoły żeń. w Tarnobrzegu; Kazanowski Jan, kierownik 2 kl. szkoły w Siedliskach (Bóbrka); Keller Juljusz, nauczyciel 2 kl. szkoły w Rzęśnie Ruskiej (Lwów); Kulczycka Helena, nauczycielka 3 kl. szkoły w Młodowie (Lubaczów).

Lewicka Bogumiła, nauczycielka 2 kl. szkoły w Meteniowie (Zborów).

Łotocki Michał, nauczyciel 4 kl. szkoły w Kamionkach (Skałat).

Marekowa Stanisława, nauczycielka 7 kl. szkoły w Bohorodczanach; Mazikiewiczowa Zofja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Przemysłowie (Sokal); Miechowiczowa Marja, nauczycielka 7 kl. szkoły w Mostach Wielkich (Żółkiew).

Nawalnowa Władysława, nauczycielka 1 kl. szkoły w Rozważu (Złoczów).

Olszańska Paulina, kierowniczka 4 kl. szkoły w Mokrotynie Wsi (Żółkiew).

Pachulicz Władysław, kierownik 2 kl. szkoły w Cewkowie (Lubaczów); Pielichowa Marja, nauczycielka 7 kl. szkoły męskiej w Horodence; Połulachowa Seweryna, nauczycielka 2 kl. szkoły w Czerchawie (Sambor); Porchowa Anizja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Hureczku (Przemyśl); Przedrzymirska Anna, nauczycielka 7 kl. szkoły w Żółtańcach (Żółkiew); Przygrodzki Jan, nauczyciel 2 kl. szkoły w Chudyjowcach (Borszczów); Putałkiewiczowa Wanda, nauczycielka 7 kl. szkoły w Bolechowie (Dolina).

Rachfałówna Marja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Brześcianach (Sambor); Rothländerowa Marja, nauczycielka 7 kl. szkoły żeńskiej w Jaworowie.

Speilspacher Bronisława, kierowniczka 2 kl. szkoły w Gajach Starobrodzkich (Brody); Swynczukowa Helena, nauczycielka 2 kl. szkoły w Dalniczu (Kamionka Str.); Szykułowa Włodzimiera, nauczycielka 7 kl. szkoły im. św. Elżbiety w Stryju.

Śmieszkowa Eugenja, nauczycielka 7 kl. szkoły im. św. Scholastyki w Rzeszowie.

Terechowa Antonina, nauczycielka 6 kl. szkoły w Siemianówce (Lwów); Tokarczykowa Janina, nauczycielka 3 kl. szkoły w Woli Wysockiej (Żółkiew).

Warchałowa Helena, nauczycielka 2 kl. szkoły w Hołosku Wielkiem (Lwów); Waszczukówna Leonarda, nauczycielka 3 kl. szkoły w Chlebowicach Wielkich „Dolisze" (Bóbrka); Wawrowska Zofja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Słomiance (Mościska); Wojciechowska Zofja, nauczycielka 6 kl. szkoły w Toporowie (Radziechów).

Zawadowicz Jan, nauczyciel 1 kl. szkoły w Jatwięgach (Bóbrka).

Zwolnieni ze służby: Janina Sikorska, nauczycielka 7 kl. szkoły kolejowej we Lwowie.

Zmarli: Izydor Kabarowski, kierownik 7 kl. szkoły w Starobrodach (Brody), zmarł dnia 8 stycznia 1931 r. w 56 roku życia, a 35 roku służby; Kozarowa Helena, nauczycielka 1 kl. szkoły w Szczawnem, powiatu sanockiego, zmarła dnia 18 listopada 1930 r.

Klementyna Szczerska, nauczycielka w Humenowie, powiatu kałuskiego, zmarła dnia 8 grudnia 1930 r., w 37 roku życia, a w 15 roku służby nauczycielskiej.

Seminarja nauczycielskie.

Spenjonowani: Baczyńska Olga, nauczycielka szkoły ćwiczeń III Państ. Seminarjum Naucz. Żeńsk. we Lwowie.

Patocka Jadwiga, nauczycielka szkoły ćwiczeń Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Żeńskiego w Brzeżanach.

Żulińska Barbara S., nauczycielka Państw. Seminarjum Ochroniarskiego im. St. Jachowicza we Lwowie.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

Mianowani: Barnycz Bazyli, nauczycielem gimnazjum im. Piotra Skargi w Rohatynie.

Ks. Karczewski Jan, nauczycielem gimnazjum im. kr. Kazimierza Jagiellończyka w Kołomyi.

Marlińska Łucja, nauczycielką IX gimnazjum we Lwowie .

Przeniesieni: P. Minister W. R. i O .P. rozporządzeniem z dnia 23 grudnia 1930 r. Nr. II. 27977/30 przeniósł p. Władysława Cichockiego, dyrektora gimnazjum państwowego im. R. Traugutta w Brześciu nad Bugiem, na równorzędne stanowisko do gimnazjum państwowego im. Fr. Karpińskiego w Śniatynie.

Finsterbuschówna Eugenja, nauczycielka gimnazjum w Sanoku, do gimnazjum w Tarnobrzegu.

Rolski Józef, nauczyciel III gimnazjum w Stanisławowie, do gimnazjum w Sanoku.

P r z y d z i e l e n i: Kozijówna Marja, nauczycielka 7 kl. szkoły w Narolu-Mieście, do gimnazjum w Tarnobrzegu.

P r z e n i e s i e n i w s t a n n i e c z y n n y: Dr. Paweł Mond, profesor I gimnazjum w Samborze.

Dr. Michał Jarosław Sonewicki, nauczyciel b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu.

S p e n j o n o w a n i: Ks. Borodajkiewicz Tomasz, profesor III gimnazjum w Tarnopolu.

Dr. Ciesielski Kazimierz, profesor X gimnazjum we Lwowie; Czajkowski Józef, pozostający w stanie nieczynnym profesor gimnazjum z r. j. n. w Kołomyi.

Hoza Teodor, pozostający w stanie nieczynnym profesor b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu; Hreczkowski Władysław, pozostający w stanie nieczynym profesor V gimnazjum we Lwowie.

Koczyndyk Jan, Kazimierz, profesor gimnazjum żeńskiego im. Kr. Jadwigi we Lwowie.

Panek Antoni, profesor I gimnazjum w Rzeszowie.

Z m a r l i: Dr. Sochaniewicz Kazimierz, profesor VI gimnazjum we Lwowie, zmarł dnia 28 grudnia 1930 r.

Szkolnictwo zawodowe.

M i a n o w a n i: Tadeusz Białecki, inżynier, pozostający w stanie nieczynnym dyrektor Państwowej Szkoły Górniczej i Hutniczej im. Staszica w Dąbrowie Górniczej, nauczycielem Państwowej Szkoły Technicznej we Lwowie.

Konkursy.

Konkursy na posady kierowników publicznych szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im.	Język wykładowy	Do użytku kierownika		Uwaga
			szkoły				mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	grunt o obszarze	
1	Bohorodczany	Babcze	2 kl.	koed.	—	ruski	3 ubik.	400 m²	Konk. 3-ci
2	„	Stare Bohorodczany	5 „	„	—	pol.-r.	—	2 mg	Konk. drugi
3	„	Kryczka	2 „	„	—	ruski	—	2 mg	Konk. trzeci
4	„	Lachowce	6 „	„	—	„	—	$2^1/_4$ mg	Pierwszeństwo z egzaminem wydziałowym lub w. k. n. Konkurs 3-ci
5	„	Horocholina Las	2 „	„	—	„	2 ubik.	—	Konk. 3-ci
6	„	Hryniówka	2 „	„	—	„	3 „	$^1/_4$mg	Konk. 2-gi
7	„	Maniawa	4 „	„	—	„	3 „	2 mg	Konk. 2-gi
8	„	Posiecz	3 „	„	—	„	—	2 mg	Konk. 3-ci
9	„	Sadzawa	4 „	„	—	„	3 „	57 ha	Konk. 2-gi
10	„	Starunia	3 „	„	—	„	3 „	2 mg	Konk. 3-ci
11	„	Starunia Kr	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	Konk. 3-ci
1	Borszczów	Borszczów	7 „	żeńska	—	polski	2 „	112 ha	
2	„	Wołkowce	2 „	koed.	—	pol.-r.	3 „	16 a 76 m	
3	„	Turylcze	2 „	„	—	„	3 „	168 ha	
4	„	Niwra	3 „	„	—	„	—	60 a 22 m	
5	„	Piszczatyńce	2 „	„	—	„	2 „	1 ha	
6	„	Muszkatówka	3 „	„	—	„	3 „	062 ha	
1	Brody	Dubie	3 „	koeduk.	—	pol.-r.	1 „	1 mg	Konkurs pon.
2	„	Starobrody	7 „	„	—	polski	4 „	2 mg	
1	Brzozów	Pawłokoma	2 „	„	—	ruski	3 „	—	
1	Buczacz	Bobrowniki	2 „	„	—	„	3 „	15765 m²	Konk. drugi
2	„	Browary	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	
3	„	Dobropole	3 „	„	—	polski	—	1 mg	
4	„	Jazłowiec	4 „	„	—	„	3 „	2 mg	

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z ... ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
			szkoły						
5	**Buczacz**	Leszczańce	2 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	2 ubik.	—	
6	„	Skomorochy	2 „	„	—	ruski	1 „	—	
7	„	Sokołów	2 „	„	—	„	2 „	1 mg	
8	„	Soroki	2 „	„	—	„	2 „	—	
9	„	Zaleszczyki Małe	2 „	„	—	pol.-r.	2 „	—	
10	„	Zielona	2 „	„	—	„	1 „	1 mg	
1	**Czortków**	Salówka	2 „	„	—	polski	3 „	1 ha 16 a	
1	**Dolina**	Bełejów	2 „	„	—	ruski	3 „	1 mg	Konk. 3-ci
2	„	Grabów	2 „	„	—	„	3 „	1 mg	
3	„	Iłemnia	2 „	„	—	„	3 „	4 mg	Konkurs po raz 2-gi
4	„	Kalna	2 „	„	—	„	3 „	—	
5	„	Rożniatów	7 „	„	—	polski	3 „	—	Pierwszeństwo mają kandydaci w. k. n. lub egz. wydz.
6	„	Perehińsko	7 „	męska	—	pol.-r.	3 „	—	„ Konk. drugi
1	**Drohobycz**	Mraźnica	7 „	koeduk.	—	„	4 „	—	
1	**Kałusz**	Wistowa	3 „	„	—	„	—	2 mg	
1	**Kołomyja**	Kowalówka	2 „	„	—	ruski	3 „	1 mg	
1	**Lubaczów**	Brusno Nowe	3 „	„	—	polski	2 „	—	
2	„	Cewków	4 „	„	—	„	3 „	4 mg	
3	„	Cieszanów	7 „	„	—	„	4 „	—	
4	„	Dzików Stary	5 „	„	—	pol.-r.	—	2 mg	
5	„	Huta Różaniecka	2 „	„	—	polski	3 „	2 mg	
6	„	Lipina	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	Konk. 2-gi
7	„	Lubaczów	7 „	żeńska	—	polski	—	—	Pierwszeństwo mają kandydaci z w. k. n.,
8	„	Miłków	2 „	koeduk.	—	„	—	2 mg	
9	„	Podemszczyzna	2 „	„	—	pol.-r.	—	2 mg	Konk. drugi

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im.	Język wykładowy	Do użytku kierownika		Uwaga
			szkoły				mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac	grunt o obszarze	
1	Lwów	Dawidów	7 kl.	koeduk.	—	polski	3 ubik.	1¼ mg	
2	„	Malechów	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	3¼ mg	
3	„	Nawarja	3 „	„	—	polski	3 „	2 mg	
4	„	Piaski	4 „	„	—	pol.-r.	3 „	¾ mg	
5	„	Kamienopol	2 „	„	—	polski	3 „	1 mg	
6	„	Dobrzany	3 „	„	—	„	3 „	2 mg	
7	„	Wołków	2 „	„	—	„	3 „	2 mg	
8	„	Rzęsna Rus.	2 „	„	—	pol.-r.	—	1 mg	
1	Łańcut	Handzlówka	5 „	„	—	polski	3 „	2 mg	
2	„	Sarzyna	5 „	„	—	„	3 „	2 mg	Konk. 2-gi
1	Nadwórna	Jaremcze	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	
2	„	Delatyn-Horysz	4 „	„	—	polski	2 „	49 a 84 m²	Pierwszeństwo mają z w. k. n.
3	„	Sadzawka	5 „	„	—	pol.-r.	3 „	0·7 ha	
4	„	Dobrotów	2 „	„	—	„	—	1·1 ha	Konk. 2-gi
5	„	Osław Biały	4 „	„	—	„	—	1·1 ha	
6	„	Osław Czar.	2 „	„	—	„	3 „	0·6 ha	Konk. 2-gi
7	„	Pasieczna	2 „	„	—	„	4 „	0·3 ha	„ „
8	„	Mołotków	2 „	„	—	„	—	0·4 ha	„ „
9	„	Worochta	2 „	„	—	polski	—	—	
10	„	Majdan Górny	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	1·1 ha	
11	„	Wołosów	3 „	„	—	polski	2 „	3 ha	
1	Nisko	Kurzyna Średnia	3 „	„	—	„	4 „	14270 m²	Konk. pon.
1	Przeworsk	Siennów	4 „	„	—	„	2 „	20 a	Konk. 2-gi
1	Radziechów	Baryłów	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	Konkurs po raz 3-ci
1	Rzeszów	Dylągówka	3 „	„	—	polski	3 „	4425 m²	
2	„	Hyżne	4 „	„	—	„	3 „	1 mg	
3	„	Kąkolówka	3 „	„	—	„	3 „	2350 m²	
4	„	Krasne	4 „	„	—	„	3 „	1716 m²	
5	„	Przewrotne	4 „	„	—	„	3 „	3964 m²	Konk. 3-ci

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Sambor	Sambor	7 kl.	żeńska	im. Orzeszkowej	polski	4 ubik.	1 ha	Pierwszeństwo będą mieli kand. z w. k. n.
2	„	Biskowice	5 „	koeduk.	—	„	3 „	½ ha	
3	„	Brześciany	2 „	„	—	ruski	2 „	1 ha	Konk. 2-gi
1	Sanok	Jaśliska	4 „	„	—	polski	3 „	2 mg	
2	„	Milcza	2 „	„	—	„	2 „	2 „	
3	„	Mokre	2 „	„	—	pol.-r.	2 „	2 „	
4	„	Płonna	2 „	„	—	„	2 „	2 „	
5	„	Radoszyce	3 „	„	—	„	2 „	2 „	
6	„	Turzańsk	2 „	„	—	„	2 „	2 „	
7	„	Tyrawa Sol.	3 „	„	—	„	3 „	2 „	
8	„	Wisłok Gór.	2 „	„	—	„	3 „	2 „	
9	„	Zarszyn	7 „	„	—	polski	3 „	—	
1	Sokal	Wojsławice	3 „	„	—	pol.-r.	4 „	16 a	Konk. 2-gi
2	„	Żużel	2 „	„	—	„	2 „	1 ha	„ „
3	„	Sielec Bełzki	5 „	„	—	„	3 „	0·6 ha	Pierwszeństwo z egzam. wydz. lub w. k. n. Konk. ponow.
1	Stanisławów	Hanusowce	5 „	„	—	„	3 „	2 mg	
1	Stary Sambor	Niedzielna	2 „	„	—	„	3 „	—	
1	Strzyżów	Brzeżanka	2 „	„	—	polski	3 „	1700 m²	
2	„	Czudec	7 „	„	—	„	4 „	4000 m²	
3	„	Godowa	4 „	„	—	„	3 „	6100 m²	
4	„	Wysoka	3 „	„	J. Kantego	„	4 „	5000 m²	
1	Tarnobrzeg	Durdy	2 „	„	—	„	3 „	1·25 ha	Konk. 2-gi
1	Żółkiew	Pieczychwosty	2 „	„	—	„	3 „	400 m²	Konk. 3-ci
2	„	Derewnia	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	Konk. 2-gi
3	„	Borowe	2 „	„	—	„	3 „	2 mg	„ „

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do 30 kwietnia 1931 r.

Konkurs na stanowisko zastępcy inspektora szkolnego.

Ministerstwo W. R. i O. P. ogłosiło w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 31 stycznia 1931 r. Nr. 1 (233) konkurs na stanowisko zastępcy inspektora szkolnego w Tarnopolu.

Podania, należycie udokumentowane, skierowane do Ministerstwa W. R. i O. P., winni kandydaci wnosić w drodze służbowej do Kuratorjum w terminie do sześciu tygodni od daty wyjścia cytowanego numeru Dz. Urz. Min. W. R. i O. P.

Konkursy na stanowiska nauczycieli podwładnych.

W powiecie kałuskim:

W 7 kl. szkole powszechnej męskiej w Kałuszu jest do obsadzenia posada nauczyciela podwładnego z ukończonym wyższym kursem nauczycielskim z grupy I.

W powiecie nadwórniańskim:

Dla nauczycieli z wyższym kursem nauczycielskim lub egzaminem wydziałowym są następujące wolne posady:

1) Nadwórna, 7 kl. szkoła męska z polskim j. nauczania:
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy humanistycznej.
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy geogr.-przyr.
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy fizyko-mat.
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy śpiewu i gimn.

2) Delatyn, 7 kl. szkoła koed. z polskim i ruskim j. nauczania:
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy fizyko-mat.
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy śpiewu i gimn.

3) Łanczyn, 7 kl. szkoła koed. z polskim i ruskim jęz. nauczania:
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy humanistycznej.
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy przyrodn.-geogr.
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy fizyko-matem.
1 posada nauczyciela (lki) z egz. z grupy śpiewu i gimn.

Podania należy wnosić drogą służbową do dnia 31 lipca 1931 r.

W powiecie rohatyńskim:

W 7 kl. szkole powszechnej żeńskiej w Rohatynie jest wolna posada dla nauczycielki z W. K. N. z grupy geograficzno-przyrodniczej. Podania należy wnosić natychmiast drogą służbową do Rady Szkolnej Powiatowej w Rohatynie.

W powiecie samborskim.

Rada Szkolna Powiatowa w Samborze potrzebuje dla trzech siedmioklasowych szkół powszechnych nauczycieli (lek) z W. K. N. dla przedmiotów z grupy humanistycznej, przyrodniczo-geograficznej i fizyko-matematycznej.

Reflektanci na powyższe posady winni wnieść podania w drodze służbowej przy dołączeniu dokumentów osobistych.

Wykluczenie.

Nr. III. 677/31. Roman Stefan Fedyński, urodzony dn. 14 czerwca 1914 roku w Lublinie Wielkim, religji grecko katolickiej, b. uczeń klasy I a Państwowej Szkoły Technicznej we Lwowie, nie może być przyjęty do żadnej szkoły średniej ogólno-kształcącej, zawodowej lub seminarjum nauczycielskiego na terytorjum okręgu szkolnego lwowskiego bez zezwolenia Ministerstwa WR. i OP.

Ogłoszenia.

Zjazd nauczycieli geografji w Gdyni.

Nr. O. 156/31. Na prośbę Zarządu Głównego Zrzeszenia Polskich Nauczycieli Geografji w Poznaniu Kuratorjum zawiadamia, że w dniach 24—26 maja br. odbędzie się w Gdyni V. Ogólnopolski Zjazd Nauczycieli Geografji. Przedmiotem obrad będą najaktualniejsze zagadnienia naukowe i geograficzno-dydaktyczne, rozważane na zebraniach kół przez praktykujących fachowców.

Zawiadamiając o tem, Kuratorjum zachęca nauczycieli geografji wszystkich szkół oraz osoby zajmujące się geografją z pośród nauczycielstwa do wzięcia udziału w zapowiedzianym zjeździe.

Naczelnik Wydziału: Dr. *M. Mendys.*

Międzynarodowy Kongres Geograficzny.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 24 stycznia 1931 r. Nr. O. 73/31 do Dyrekcyj państwowych gimnazjów, seminarjów, kursów naucz., szkół zawodowych oraz Rad szkolnych powiatowych (miejskiej we Lwowie).

Na podstawie pisma Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 10 stycznia 1931 Nr. II. 29015/30 Kuratorjum zawiadamia, że w dniach 16—24 września 1931 r. odbędzie się w Paryżu Międzynarodowy Kongres Geograficzny.

Celem wzięcia udziału w Kongresie i związanych z nim wycieczkach naukowych będą mogli otrzymać urlopy ci nauczyciele, którzy przedstawią odpowiednie zaświadczenia Polskiego Towarzystwa Geograficznego w Warszawie, ul. Nowy Świat 72.

Naczelnik Wydziału: Dr. *M. Mendys.*

Składka na L. O. P. P.

Nauczycielstwo powiatu borszczowskiego złożyło od 1 stycznia po koniec grudnia 1930 r. na rzecz Ligi Obrony Powietrznej Państwa, kwotę **1041 zł 50 gr.**

Rozkład grup na Państwowych Wyższych Kursach Nauczycielskich w roku szkolnym 1931/32.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 24 lutego 1931 r. Nr. I. K. N. 912/31.

Ministerstwo W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 7-go lutego b. r. Nr. II. 720/31 przysłało wykaz zatwierdzonych na rok szkolny 1931/32 państwowych wyższych kursów nauczycielskich z podaniem typu grup każdego kursu oraz liczby miejsc, zarezerwowanych na każdej grupie dla kandydatów z poszczególnych okręgów szkolnych, mogących korzystać z urlopów płatnych oraz z urlopów płatnych za zwrotem kosztów zastępstwa, spłacalnych ratami zgodnie z okólnikiem z dnia 11 lutego 1929 Nr. I. 12490/28 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z roku 1929 Nr. 4, poz. 42 [1]).

Dla nauczycielstwa tutejszego okręgu szkolnego przyznało Ministerstwo 35 urlopów płatnych i 38 urlopów płatnych za zwrotem kosztów zastępstwa na spłaty ratalne na następujących grupach wyższego kursu nauczycielskiego.

1) grupa metodyczno - pedagogiczna: w Warszawie 3 i (4) urlopy.

2) grupa humanistyczna: a) w Krakowie (j. polski — historja) 2 i (4) urlopy; b) w Krakowie (j. polski — niemiecki) 1 i (1)urlop; c) we Lwowie (j. polski — ruski) 10 i (4) urlopy; d) w Warszaie (j. polski — śpiew) 2 i (4) urlopy;

3) grupa geograficzno - przyrodnicza: we Lwowie 7 i (9) urlopów;

4) grupa fizyko - matematyczna: w Warszawie 5 i (5) urlopów;

5) grupa robót ręcznych i rysunku: w Warszawie a) dla mężczyzn 2 i (2) urlopy: b) dla kobiet 1 i (1) urlop;

6) grupa śpiewu i wychowania fizycznego: w Poznaniu 1 i (2) urlopy.

Cyfry w nawiasach oznaczają urlopy płatne za zwrotem kosztów zastępstwa na spłaty ratalne.

Pozostałe kategorje urlopów (urlopy bezpłatne, wzgl. urlopy płatne za zwrotem kosztów zastępstwa bez spłat ratalnych) mogą wypełnić wolne miejsca do 40 na grupie. Podobnie jak w roku ubiegłym na grupach robót ręcznych i rysunków ogranicza się liczbę słuchaczy ze względu na rozmiary pracowni.

W związku z rozkładem grup W. K. N. zaznaczam, co następuje:

1. Grupa humanistyczna (język polski i historja) w Krakowie przeznaczona jest również w tym roku, przedewszystkiem dla nauczycieli pracujących na terenie województwa śląskiego. Z tego względu ograniczono odpowiednie miejsca dla innych okręgów szkolnych na tej grupie.

2. Rozkład grup przewiduje dwie nowe grupy wyższych kursów nauczycielskich:

a) Grupę język polski i śpiew Ministerstwo organizuje w Warszawie tytułem próby, czyniąc zadość wielokrotnym życzeniom nauczycielstwa o połączenie śpiewu z innym przedmiotem poza wychowaniem fizycznem (W. K. N. w Poznaniu).

b) Nową grupę metodyczno - pedagogiczną Ministerstwo tworzy w Warszawie w związku z koniecznością podniesienia poziomu wykształcenia pedagogicznego nauczycielstwa.

Natomiast Ministerstwo nie wznawia grupy fizyko - chemicznej w Warszawie wobec chwilowego pokrycia najważniejszych zapotrzebo-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z r. 1929, str. 134.

wań dla pracowni przyrody martwej przy szkołach powszechnych i nie uruchamia grup fizyko - matematycznej w Poznaniu, oraz języka polskiego i historji w Wilnie ze względu na znaczną liczbę grup tego rodzaju.

3. Kandydaci, ubiegający się o przyjęcie na W. K. N., winni wnieść podania wdrodze służbowej przed dniem 15 marca 1931 r. Prócz załączników, wymienionych w Regulaminie W. K. N., pożądane jest dołączenie do podań zaświadczeń z przesłuchania kursów uzupełniających (wakacyjnych lub z lekcjami w ciągu roku szkolnego), względnie także dowodów prac (lekcyj próbnych i referatów), wykonanych na konferencjach rejonowych. Kwalifikując kandydatów do egzaminu wstępnego, zechce Rada Szkolna Powiatowa (Miejska we Lwowie) przy jednakowych warunkach dawać pierwszeństwo osobom, które udowodnią celową pracę w kierunku dokształcania się w obranej grupie przedmiotów.

4. Przypominam, że wobec trudności, nastręczających się przy uzyskiwaniu przez kandydatów świadectw zdrowia od lekarzy powiatowych, Rady Szkolne Powiatowe (Miejska we Lwowie), podobnie jak w roku ubiegłym upoważnione są do przyjmowania świadectw zdrowia, wydawanych przez lekarzy szkolnych, czynnych przy szkołach państwowych. Zaznaczam jednak, iż lekarze szkolni nie są obowiązani do bezpłatnego wydawania świadectw zdrowia kandydatom, ubiegającym się o przyjęcie na W. K. N. Koszta ponosi w tym wypadku kandydat.

5. Zwracam uwagę, że zakres wymagań do egzaminu wstępnego ogłoszony jest w Dz. Urz. Min. z r. 1924 Nr. 7, poz. 68, z r. 1925 Nr. 6. poz. 60, z r. 1928 Nr. 6, poz. 99, oraz w okólnikach z dnia 16 maja 1929 r. Nr. II. 9126/29 i z dnia 10 kwietnia 1930 r. Nr. II. 8109/30.

Rady Szkolne Powiatowe prześlą Kuratorjum podania kandydatów w nieprzekraczalnym terminie do dnia 20 marca 1931 r.

Powyższy komunikat należy bezzwłocznie podać do wiadomości zainteresowanego nauczycielstwa względnie zwrócić uwagę na ogłoszenie go w Dz. Urz. Kuratorjum O. S. Lwowskiego.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego *Dr. M. Mendys* wr. Naczelnik Wydziału.

Loterja na budowę domu kultury.

Komunikat Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 21 stycznia 1931 r. Nr. O. 112/31.

Kuratorjum O. S. Lwowskiego zwraca uwagę na komunikat Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, umieszczony w Dz. Urz. Min. Nr. 12 z 1930 r., str. 622, w którym Ministerstwo poleca jako rzecz godną poparcia, zorganizowaną przez Stowarzyszenie Rezerwistów i b. Wojskowych drugą loterję, z której dochód przeznaczony jest na wybudowanie pomnika — domu kultury i pracy dla wdów i sierót po poległych obrońcach Ojczyzny, mającego upamiętnić dziesiątą rocznicę najazdu bolszewickiego. Stowarzyszenie zobowiązało się wpłacić z dochodu, jaki przyniesie loterja dzięki skutecznemu poparciu nauczycielstwa, kwotę zł 25.000 na budowę sanatorjum przeciwgruźliczego dla nauczycieli i ich rodzin.

Cena jednego losu 2 złote.

Losy roześle Stowarzyszenie Rezerwistów i b. Wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej.

Należytość winna być wpłacona na konto P. K. O. 20.076.

Na prośbę Stowarzyszenia Rezerwistów i b. Wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej Kuratorjum zawiadamia, że ciągnienie loterji Stowarzyszenia Rezerw. i b. Wojsk. zostało odłożone na dzień 10 maja 1931 r.

Naczelnik Wydziału: Dr. *M. Mendys.*

Komisja egzaminacyjna dla kandydatów na urzędników rachunkowych.

Nr. O. 103/31. Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 13 stycznia 1931 Nr. I. Prez. 238/31 na zasadzie postanowień § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 stycznia 1925 (Dz. U. R. P. Nr. 6, poz. 49) i za zgodą Ministerstwa Skarbu, wyrażoną w piśmie z dnia 7 stycznia r. b. Nr. D. I. 11469/2/30, mianowało p. Jana Irautha, księgowego w VII. st. sł. p. o. naczelnika rachuby w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego we Lwowie, komisarzem egzaminacyjnym w komisji egzaminacyjnej dla kandydatów na stanowiska urzędników rachunkowych i kasowych II kategorji przy Izbie Skarbowej I we Lwowie na okres lat 1931—32.

Ministerstwo przekazało równocześnie Komisji tej egzaminowanie kandydatów z wyższych zakładów naukowych w mieście Lwowie.

Pomoc lekarska.

W sprawie lekarstw na rachunek Skarbu Państwa.

L. O. 4/31. Lwowski Urząd Wojewódzki okólnikiem z dnia 23 grudnia 1930 r. L. Z. Z. 1714/30 zawiadomił, że recepty wystawiane przez lekarzy, uprawnionych do leczenia funkcjonarjuszy państwowych, nie na blankietach z drukowanym nagłówkiem „Pomoc lekarska dla pracowników państwowych" i bez wymienienia nazwiska urzędowego danego chorego nie będą w przyszłości uwzględniane i odnośne kwoty z rachunków aptekarskich będą bezwarunkowo strącane.

Na receptach na koszt Skarbu Państwa nie jest dozwolone zapisywanie:

1) specyfików zagranicznych nieobjętych pozwoleniem do obrotu w Państwie Polskiem, a mających te same własności co specyfiki krajowe;

2) wód mineralnych naturalnych i sztucznych do picia oraz soli wód mineralnych naturalnych i sztucznych do kąpieli;

3) wszelkich przyrządów jak zakraplaczy, pędzli, hegarów, strzykawek i t. d.;

4) zapisywanie leków przyrządzanych w aptekach oraz specyfików w podwójnych lub nadmiernych ilościach;

5) zapisywanie na receptach jakichkolwiek opatrunków choćby w najmniejszych ilościach.

Wogóle należy przy zapisywaniu lekarstw zastosować zasadę daleko idącej oszczędności.

Wszystkie recepty będą kontrolowane przy retaksacji i niewłaściwe pozycje będą strącane z wynagrodzeń lekarzy umówionych.

Wykreślenie pensjonatu „Wanda“ w Bystrej Śląskiej ze spisu zakładów uznanych przez Min. Spraw. Wewn.

Rozp. Min. Spraw Wewnętrznych z dnia 1 grudnia 1930 r. Nr. Z. O. 3977/30 (pismo Lwowskiego Urzędu Wojewódzkiego z dnia 12 grudnia 1930 r. L. Z. Z. 1719/30.

L. O. 2469/30. Pensjonat „Wanda“ w Bystrej Śląskiej przestaje być z dniem 31 grudnia 1930 r. zakładem leczniczym, uznanym przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych za nadający się do leczenia funkcjonarjuszów państwowych na zasadzie § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 95, poz. 555).

Począwszy od dnia 31 grudnia 1930 r. nie można więc przekazywać do tego zakładu chorych funkcjonarjuszów państwowych i członków ich rodzin z tytułu państwowej pomocy lekarskiej.

Wynagrodzenie dozorców w budynkach państwowych.

Pismo Urzędu Wojewódzkiego Tarnopolskiego — Dyrekcji Robót Publicznych — w Tarnopolu z dnia 31 grudnia 1930 r. L. DRP. III. 2757 ex 1930.

Nr. O. 56/31. Rozporządzeniem z 20 grudnia 1930 L. X. 3248 oznajmiło Ministerstwo Robót Publicznych, że czynności dozorców domów w urzędach państwowych należą zasadniczo do obowiązków woźnych, którzy mają w tych urzędach mieszkania służbowe.

Z tych względów do woźnych, spełniających czynności dozorców domów, nie mają zastosowania przepisy o ustaleniu warunków pracy i płacy dla dozorców domowych, lecz przepisy o państwowej służbie cywilnej, normujące prawa i obowiązki funkcjonarjuszów państwowych i przepisy, normujące uposażenie tych funkcjonarjuszów.

Za Wojewodę: Dyrektor R. P. (—) Inż. *Burgielski.*

Opłaty pocztowe.

L. O. 1/31. Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem z dnia 18 grudnia 1930 r. Nr. II. 22878/30 podało do wiadomości zarządzenie Min. Poczt. i Telegr. z dnia 29 września 1930 r. Nr. 3826/V, którem poleca urzędom podwładnym w spisie władz i urzędów (organów) państwowych oraz samorządowych, zwolnionych od uiszczania opłat pocztowych za nadawane przesyłki listowe w myśl rozporządzenia Prezydenta Rzpltej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 378), dopisać przy radach szkolnych powiatowych „na terenie województw krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego“.

Wypuszczenie ser. III. premjowej pożyczki dolarowej.

L. O. 89/31 (Min. W. R. i O. P. z dnia 8 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 91/31) Min. Skarbu okólnikiem (Nr. 112) z dnia 23 grudnia 1930 r. L. D. VII. 2107/2/30, wystosowanym do izb skarbowych, oznajmiło, że w myśl postanowień rozporządzenia z dnia 12 lipca 1930 r. w sprawie wypuszczenia ser. III premjowej pożyczki dolarowej (Dz. U. R. P. Nr. 52, poz. 438) posiadaczom

obligacyj ser. II tejże pożyczki wypuszczonej na zasadzie ustawy z dnia 22 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 129, poz. 919), przysługuje w terminie od dnia 3 stycznia do 30 kwietnia 1931 włącznie prawo wymiany tych obligacyj sztuka za sztukę na obligacje ser. III premjowej pożyczki dolarowej wraz ze wszystkiemi 20 kuponami bez jakiejkolwiek dopłaty.

Nadto posiadacze każdych dwóch obligacyj ser. II premjowej pożyczki dolarowej mogą równocześnie z wymianą ich na obligacje ser. III premjowej pożyczki dolarowej nabyć jedną obligację ser. III tej pożyczki po uprzywilejowanej cenie, równej wartości imiennej obligacji t. j. po 5 dolarów z doliczeniem do tej ceny — o ile kupno nastąpi po dniu 1 lutego 1931 r. — wartości bieżącego kuponu do dnia kupna obligacji.

Wymiany oraz sprzedaży po uprzywilejowanym kursie mają dokonywać Bank Polski, Pocztowa Kasa Oszczędności (P. K. O.) i ich oddziały oraz inne instytucje, upoważnione przez Ministra Skarbu, a w razie zadeklarowania przez nabywców przy kupnie wpłaty wyłącznie w złotych, również kasy skarbowe oraz Centralna Kasa Państwowa według stosunku 1 dol. = 8.914 zł.

Cena zatem sprzedażna jednej obligacji po uprzywilejowanym kursie wynosi 44 zł 57 gr.

Dalsze zarządzenie dotyczy technicznej strony przeprowadzenia tej zamiany przez kasy skarbowe i zawiera w końcu zapowiedź, że w sprawie sprzedaży obligacyj ser. III. premjowej pożyczki dolarowej po cenie emisyjnej wydane będzie osobne zarządzenie.

Zaginięcie blankietu pokwitowania.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 2 stycznia 1931 r. Nr. I. R. 14433/30.

Nr. O. 109/31. Śląski Urząd Wojewódzki, Wydział Skarbowy, w Katowicach doniósł Ministerstwu Skarbu sprawozdaniem z dnia 4 grudnia 1930 r. L. III. 10285/30, że w niewiadomym czasie zaginął w Kasie Skarbowej w Siemianowicach Śl. blankiet pokwitowania kasowego wzór Nr. 8 serji 1 J. Nr. 919401.

Ponieważ zachodzi obawa możliwego dokonania nadużyć zaginionym blankietem, Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dnia 18 grudnia 1930 r. L. D. VII. 2095/2/30 poleciło izbom skarbowym, aby zawiadomiły o powyższem podległe urzędy oraz kasy skarbowe.

W razie ujawnienia wyżej wymienionego pokwitowania proszę bezzwłocznie wdrożyć stosowne dochodzenie.

Naczelnik Wydziału: (—) *A. Nowak.*

Falsyfikaty biletu bankowego 10-złotowego.

Zawiadomienie Banku Polskiego z dnia 4 grudnia 1930 r. (Min. W. R. i O. P. z dnia 17 grudnia 1930 r. Nr. I. R. 13864/30).

L. O. 51/31. W ostatnich dniach zatrzymano dwa falsyfikaty biletu bankowego 10-złotowego II emisji z datą 20 lipca 1929 r., oznaczone Ser. ES 9375367 i Ser. DM 9375388.

Typ I. Falsyfikat odbito drukiem zwyczajnym na papierze grubszym. Linje rypsu wykonane są farbą wodną, wskutek czego papier na falsyfikacie ma wygląd szaro-brudny.

Znak wodny na marginesie z podobizną króla Bolesława Chrobrego, wykonany mechanicznie farbą tłuszczową, widoczny jest słabo na powierzchni tak strony przedniej biletu jak i odwrotnej.

Rysunki figur symbolicznych i ornamentacyj roślinnych wykonano niedokładnie, linjami grubszemi, nieregularnemi, przyczem kolor farby bronzowej występuje silniej a niebieskiej słabiej, niż na bilecie autentycznym.

Podpisy i cyfry numeru są grubsze i lekko zalane.

Druk napisów o konturach nieostrych, zwłaszcza na odwrotnej stronie biletu.

Całość falsyfikatu utrzymana jest w kolorach brudnych, szczegóły zaś rysunków nieuplastycznione nie występują tak przejrzyście, jak na bilecie autentycznym.

Falsyfikat jest dość łatwy do rozpoznania.

Książki, Czasopisma.

Podręczniki szkolne.

(Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych we Lwowie, Kurkowa 21).

Ministerstwo W. R. i O. P. uznało:

1) rozporządzeniem z dnia 26 stycznia 1931 r. Nr. II. 4072/30 wydawnictwo p. t. Żukowski O. M. Hejnał. Wybór pieśni w układzie na cztery głosy męskie. Część I. Lwów. Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych — za dozwolone do użytku szkolnego jako książka pomocnicza dla szkół średnich ogólnokształcących oraz seminarjów nauczycielskich.

2) rozporządzeniem z dnia 28 stycznia 1931 Nr. II. 23100/30 książkę p. t. Horwath E. Polska czytanka dla czwartego oddziału szkół powszechnych. Lwów. Nakł. Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych, 1930 — za dozwoloną do użytku szkolnego jako podręcznik dla uczniów 4-go oddziału szkół powszechnych.

3) rozporządzeniem z dnia 31 stycznia 1931 Nr. II. 23134/30 książkę p. t. Piątkowski M. Polska czytanka dla oddziału drugiego szkół powszechnych. Wyd. 2. Lwów. Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych, 1930. — za dozwoloną do użytku szkolnego jako podręcznik dla uczniów II oddziału szkół powszechnych.

Czasopismo „Polonista".

Kuratorjum zwraca uwagę Nauczycielstwa oraz Dyrekcyj i Kierownictw szkół na nowe czasopismo p. t. „Polonista", poświęcone sprawom nauczania języka polskiego w szkołach powszechnych, średnich ogólno-kształcących i zawodowych oraz zakładach kształcenia nauczycieli.

Cena zeszytu zł 2, prenumerata roczna zł 9, półroczna zł 5.

Adres Administracji: Warszawa, Nowy Świat 23/25, „Biblioteka Polska", Nr. konta P. K. O. 24195.

Kronika o Polskiem Morzu.

Nr. O. 127/31. Nakładem Redakcji tygodnika „Polska Gospodarcza" z okazji przypadającej w 1930 r. dziesiątej rocznicy odzyskania przez Polskę dostępu do morza ukazało się obszerne, zbiorowe wydawnictwo p. t. „Kronika o Polskiem Morzu".

Kuratorjum zwraca uwagę Dyrekcyj szkół, Rad Szkolnych i Nauczycielstwa na to wydawnictwo i zaleca nabycie dzieła tego do bibljotek szkolnych.

Adres Administracji: Warszawa, ul. Elektoralna Nr. 2, Ministerstwo Przemysłu i Handlu.

Cena jednego egzemplarza 25 zł, z przesyłką 28 zł.

Kwartalnik „Haft, Koronka, Strój".

Nr. O. 159/31. Kuratorjum zwraca uwagę Dyrekcyj szkół, Rad Szkolnych i Nauczycielstwa na czasopismo „Haft, Koronka, Strój", zatwierdzone przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1 z 1930 r.) do użytku szkolnego w charakterze wydawnictwa pomocniczego dla szkół żeńskich wszelkich typów.

Warunki prenumeraty: rocznie zł 12, z przesyłką pocztową zł 13, półroczn. zł 6, z przesyłką pocztową zł 6 gr. 50, cena poszczególnego zeszytu w handlu księgarsk. zł 3 gr. 50.

Prenumeratę przyjmuje Administracja kwartalnika „Haft, Koronka, Strój" Warszawa, ul. Ks. Skorupki Nr. 8. m. 8.

Opłatę można wnosić na konto P. K. O. Nr. 20500.

Tam również nabywać można zeszyty I i II w cenie po zł 3 gr. 50.

Przy redakcji Kwartalnika „Haft, Koronka, Strój" istnieje Centrala wzorów robót ręcznych (haft, koronka, zdobnictwo, bieliźniarstwo, krawiectwo i t. p.).

Ceny wzorów są bardzo niskie. Zamówienia należy kierować do redakcji Warszawa, ul. Wspólna 81.

Naczelnik Wydziału: Dr. *M. Mendys.*

Nadesłane.

Oświata i wychowanie. Czasopismo pod tym tytułem jest wydawane nakładem Ministerstwa W. R. i O. P., wychodzi pod redakcją Bolesława Kielskiego.

Zeszyt 1 (rok III) z r. 1931 zawiera następującą treść: Z działalności Ministerstwa W. R. i O. P. Dr. M. Pollak. Nowa siedziba Ministerstwa W. R. i O. P. Z działalności szkół. Hugo Kaufman. Roferma planu nauczania w jednej ze szkół średnich. Artykuły pedagogiczne. Dr. Bohdan Suchodolski. Organizacja wychowania obywatelskiego we Włoszech. Marja Grzywak-Kaczyńska. Zużytkowanie psychologji dla celów szkolnych.

Redakcja: Warszawa, Aleja Szucha, Bibljoteka Min. W. R. i O. P.
Administracja: Warszawa, Aleja Szucha, Min. W. R. i O. P.
Prenumerata rocznie (10 zeszytów) 10 zł, półrocznie w I półr. (6 zeszytów) — 6 zł, w II półr. (4 zeszyty) 4 zł, zeszyt pojedyńczy (bez przesyłki pocztowej) 1.50.
Konto czekowe P. K. O. Nr. 30203 „Oświata i wychowanie".

Wychowanie fizyczne. Na treść zeszytu 2, za miesiąc luty 1931 r., miesięcznika „Wychowanie fizyczne" (patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 31) składają się następujące prace: Dr. Karol Stojanowski. Skład rasowy studentek i studentów. Walerjan Sikorski. Wychowanie fizyczne w płd. Szwecji. Elli Björstén. Forma i treść w nauczaniu gimnastyki (Tłum. ze szwedzkiego Jan Lechowski). H. Chr. Herlak. O nauce ćwiczeń zręczności (Tłum. z duńskiego Felicja Baumgarten). Dr. L. Czarnik: Bieg harcerski. Dalej następują oceny książek (Piasecki, Giese, Nożyńska, Polska w krajobrazie i zabytkach, Józef Flisak, T. Dręgiewicz), streszczenia (Przyjemski, Sterling-Okuniewski, Aubry, Laskowski, Dryjski); z towarzystw, instytucyj i zjazdów. Kronika.
Adres redakcji i administracji: Poznań 3, Park Wilsona.
Prenumerata „Wychowania fizycznego" wynosi: rocznie 14 zł, półr. 7 zł, dla szkół powszechnych 12 zł.

Ochrona przyrody. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody. Obecnie wyszedł zeszyt 10 tego wydawnictwa z ilustracjami. Treść tego zeszytu stanowią rozprawy: Michał Siedlecki. Wielorybnictwo i ochrona wielorybów. Władysław Szafer. Niszczenie przyrody pod hasłem użytkowania roślin leczniczych. Adam Wodziczko. Zieleń miast z punktu widzenia ochrony przyrody. Stanisław Kulczycki. Park natury na Polesiu i jego stosunek do planu meljoracji. Tadeusz Świerz Zaleski. Rezerwat leśny w Gorcach imienia Władysława Orkana. Józef Motyka. Znaczenie rezerwatu karpackiej puszczy w Gorcach. Aniela Kozłowska. Godne ochrony resztki stepów na Pokuciu. Szymon Wierdak. Uwagi o ochronie przyrody w płd. Miodoborach. Szymon Wierdak. Modrak tatarski w Polsce. K. Bunikiewicz. Modrzewie, cisy i buki w powiecie rypińskim. Roman Kuntze. Z dalszych badań nad fauną Chomca pod Lwowem. Organizacja międzynarodowa ochrony przyrody. Ochrona przyrody zagranicą. Część urzędowa. Korespondencje. Wiadomości bieżące.

Z trembowelskich doświadczeń wychowawczych. Nakładem Dyrekcji Gimnazjum w Trembowli wyszedł rocznik II/1 broszurki p. t. „Z trembowelskich doświadczeń wychowawczych", wydany przez Kazimierza Missonę. Treść broszurki: O ideał wychowawczy. Czasopismo zakładu. Polska pisownia. Praca krajoznawcza w naszym zakładzie. Lekcje wychowania. Kursy o wychowaniu.

Dodatek.

Konspekty

lekcyj przyrody martwej w oddziałach VI-tych i VII-mych szkoły powszechnej, obowiązujące w lwowskich pracowniach fizyko-chemicznych w II-giem półroczu roku szkolnego 1930/31.

Uwaga. Poniżej podane konspekty mogą być pomocne w pracowniach fizyko-chemicznych poza Lwowem, oraz w szkołach nieposiadających pracowni.

Oddział VI.

Lekcja I.

Zjawiska fizyczne i chemiczne.

I. a) Krajanie kawałka papieru, b) sproszkowanie kawałka węgla drzewnego, kredy, c) żarzenie drucika.

II. Spalenie kawałka wstążki magnezowej.

Powietrze.

1. Powietrze znajduje się w szczelinach i zagłębieniach różnych ciał stałych: a) Obserwacja banieczek powietrza na patyczku, włożonym do zlewki. b) Obserwacja banieczek powietrza na kawałeczku cegły, wrzuconej do zlewki.

2. Powietrze znajduje się w wodzie. Obserwacja banieczek powietrza, osiadających na ścianach zlewki.

3. Powietrze zajmuje miejsce. a) Wkładanie zlewki obróconej dnem do góry do wanienki z wodą. b) Powtórzenie ćw. a) z częściowem wypuszczeniem powietrza bańkami na zewnątrz — powietrze wchodzi, woda wychodzi. c) Powietrze, uchodzące rurką ze zlewki, gasi płomień świecy.

4. Powietrze jest ściśliwe i sprężyste. Ćwiczenie z pukawką.

Skład chemiczny powietrza.

1. W powietrzu jest tlen i azot. Ćwiczenie z naczyniem z podziałką i świecą, przytwierdzoną do korka i pływającą na wodzie.

2. W powietrzu znajduje się CO_2. W kolbce jest woda wapienna — usunięcie wdechem powietrza z kolbki, powietrze zewnętrzne, wchodzące rurką do kolbki, mąci w niej wodę wapienną.

3. W powietrzu jest para wodna. Kolbka z zimną wodą, wniesiona do pokoju, pokrywa się kroplami wody.

4. Powietrze jest niezbędne do palenia. Przykrycie zapalonej świecy zlewką — gdy świeca prawie gaśnie, podniesienie zlewki.

Lekcja II.

Tlen i tlenki.

Ćwiczenie: Otrzymanie tlenu z nadmanganjanu potasu i zebranie go w 2-u probówkach i 2 kloszach.

Zwrócenie uwagi na fizyczne własności tlenu: bezbarwność, bezwonność, stwierdzenie patyczkiem tlejącym, że z otwartego naczynia tlen szybko nie uchodzi, bo jest cięższy od powietrza. a) Zapalenie tlejącego patyczka w probówce z tlenem, b) Zapalenie żarzącego się węgla w probówce z tlenem, c) Zapalenie siarki na żelaznej łyżce w kloszu z tlenem, d) Pokaz spalenia żelaznego drutu w tlenie.

Wnioski.

Tlen sam nie pali się.

Palenie polega na łączeniu się ciał z tlenem. Węgiel + tlen, siarka + tlen, magnez + tlen — dały nowe ciała — (magnezu, siarki, węgla).

II. Rozkład ciał. Rozłożenie tlenku rtęci w probówce. Pierwiastek a ciało złożone.

III. Spalenie węgla drzewnego i siarki w chloranie potasu.

Lekcja III.

I. Chemiczny skład wody: elektroliza wody (przy końcu lekcji).

I. Woda jako rozpuszczalnik: a) otrzymanie roztworu soli kuchennej 1) nienasyconego i 2) nasyconego na zimno, b) otrzymanie roztworu soli kuchennej 1) nienasyconego i 2) nasyconego na gorąco.

Krystalizacja: obserwacja kryształków soli na nitkach, pokaz kryształków soli, kryształu górskiego, kalcytu i t. p., pokaz kryształu sinego kamienia, ałunu.

II. Sączenie. a) Obserwacja wody z kałuży i ciał w wodzie zawieszonych, (piasek, glina). b) Dosypanie soli — sól się rozpuszcza. c) Filtrowanie wody przez bibułę (sączenie).

Demonstracja. Filtrowanie wody z kałuży przez piasek i żwir.

IV. Destylacja — ćwiczenie.

Lekcja IV.

Wskaźniki kwasów.

1. Sporządzenie odwaru czerwonej kapusty przez zagotowanie w probówce kilku płatków tej kapusty. Rozdzielenie odwaru do 3 probówek.

a) Wlanie do jednej części kilku kropel octu i obserwacja zmiany barwy odwaru.

b) Dodanie do drugiej części kwasu cytrynowego.

2. Lakmus. Lakmus jako roztwór (na stołach, w flaszeczkach). Pokaz lakmusu w grudkach — pouczenie o lakmusie. Pokaz jakiegoś porostu (tarczownicy). a) Dodanie octu do kilku kropel lakmusu w probówce. b) Dodanie kwasu cytrynowego do kilku kropel lakmusu w probówce. c) Wlanie ługu sodowego do trzeciej probówki z odwarem kapusty (zabarwienie na zielono).

Obserwacja i wniosek. Kwasy zmieniają niebieski kolor lakmusu na czerwony.

3. Sporządzanie i pokaz papierków lakmusowych.

Lekcja V.

Otrzymywanie kwasów i ługów.

I. Otrzymanie kwasu siarkawego. Spalenie siarki na żelaznych łyżkach, w kloszach (w probówkach), na których dnie jest trochę wody. Oznaczenie własności otrzymanej cieczy smakiem, odwarem kapusty, lakmusem.

Wniosek. Tlenek (dwutlenek) siarki + woda = kwas siarkawy (siarki).

II. Ługi. a) Demonstracja: otrzymanie ługu sodowego przez rzucenie kawałeczka sodu na wodę.

b) Umieszczenie woreczka z popiołem drzewnym w naczyniu z wodą (w dniu poprzedzającym lekcję).

c) Oznaczenie własności cieczy (w dniu lekcji): śliska, smak ługowaty, próba papierkiem lakmusowym nieb. i czerw.

Wniosek. Tlenek sodu + woda = ług sodowy.

c) Ćwiczenie: Rozpuszczenie w probówce nieco tlenku magnezu (zagotowanie w wodzie rozczynu). Oznaczenie własności cieczy papierkiem lakmusowym, zrobionym przez uczniów. Tlenek magnezu + woda = ług magnezowy.

Uogólnienie własności kwasów i ługów.

Lekcja VI.

Działanie kwasów na metale. — Wodór.

I. Ćwiczenie: działanie kwasu siarkowego (rozcieńczonego) na cynk. a) Wlanie kwasu siarkowego do probówki na 2—3 kawałeczki cynku, obserwacja wydobywających się baniek gazu. b) Zbieranie go w probówkach i zapalanie przez zbliżenie do palnika. Powtarzanie ćwiczenia aż do otrzymania gazu wolnego od powietrza. U wylotu rurki zapalenie gazu i obserwacja tworzącej się pary wodnej na ściankach probówki.

Nazwa „wodór".

Demonstracja. Napełnienie balonika wodorem — obserwacja jego lekkości.

Zebranie własności wodoru: bezbarwny, bezwonny, zmieszany z powietrzem i zapalony wybucha, sam się pali, jest lżejszy od powietrza.

II. Otrzymanie soli. a) Gdy wodór przestanie się wywiązywać, zebranie reszty: kwasowej (z 3 stołów), przesączenie jej i odparowanie. Obserwacja uzyskanego ciała i nazwa „sól cynkowa kwasu siarkowego czyli siarczan cynku".

Uogólnienie. Pokaz innych soli: siarczanu żelaza i siarczanu miedzi. Kwas + metal = wodór + sól.

Lekcja VII.

Zobojętnienie kwasów ługami.

I. Nalanie do parowniczek nieco kwasu solnego — zabarwienie go lekko lakmusem i wlewanie ostrożnie kroplami ługu sodowego aż do zmiany zabarwienia na fioletowo (odczyn obojętny).

Zbadanie zobojętnienia papierkiem lakmusowym (czerw i nieb.).

Omówienie na podstawie obserwacji: kwas solny + ług sodowy = płyn obojętny.

Wskazówki, jak zobojętniamy kwasy.

II. a) Odparowanie płynu do suchości. Obserwacja przebiegu ćwiczenia i ciała otrzymanego po odparowaniu. Omówienie: kwas solny + ług sodowy = woda + sól kuchenna.

b) Demonstracja: zobojętnienie kwasu solnego amonjakiem i otrzymanie salmjaku, (pod kloszem 2 parowniczki ze stężonym kwasem solnym i amonjakiem) — bezpośrednie łączenie.

Uogólnienie: kwas + ług = woda + sól.

Lekcja VIII.

Sól kuchenna.

III. Obserwacja okazów soli wielickiej. Sól kryształowa: przeźroczysta (bezbarwna), 1) smak, 2) rysa: biała, 3) łupliwość: doskonała w 3 kierunkach równoległych do ścian sześcianu, 4) połysk — szklisty, tłusty, 5) barwa, Twardość — 2 stopnia, c. wł. 2.

Obserwacja kryształków soli: szybikowej (niebieskawy), spiżowej (żółtawy), soli kałuskich — sylwin (chlorek potasu) czerwony, (gorżko słony), kainit, sól magnezowo potasowa (ziarnisty, żółtawy).

IV. Otrzymanie chloru: (sól kuchenna + braunsztyn + kwas siarkowy). Techniczne dobywanie soli (obrazy, przeźrocza, opisy). Użyteczność soli.

Lekcja IX.

Siarka.

1. Własności siarki: fizyczne i chemiczne.

1) barwa: żółta z odcieniem do brunatnej, 2)połysk: tłusty, szklisty, 3) rysa żółta, 4) twardość 2, 5) własności elektryczne, 6) płomień fiołkowo-niebieski, 7) rozpuszczalność w dwusiarczku węgla.

a) stwierdzenie nierozpuszczalności siarki w wodzie.

b) demonstracja: siarka rozpuszcza się w CS_2.

2. Topienie siarki w probówce — obserwacja: a) siarka topi się, kolor żółto-pomarańczowy, płynna (temp. 114° C), b) przy dalszem ogrzewaniu, kolor czerwony, gęstnieje (temp. 220° C), c) przy dalszem ogrzewaniu, kolor ciemno-brunatny, płynna (temp. 300° C), d) przy dalszem ogrzewaniu, siarka wrze w temp. 445° C.

Para siarki — kwiat siarczany, wrząca siarka, wlana szybko do naczynia z wodą daje siarkę plastyczną.

Oglądanie pod mikroskopem siarki, odparowanej z CS_2.

Lekcja X.

Związek chemiczny a mieszanina.

I. 1. Odważenie 1 g kwiatu siarcz. 2 g pyłu żelaznego (Fe: S = 7 : 4) (na papierku wymieszać).

Podzielenie mieszaniny na 3 części: wsypanie jednej części do probówki, zostawienie drugiej części na papierku, wsypanie trzeciej części na denko od pasty.

2. Obserwacja mieszaniny przez soczewkę. Obserwacja mieszaniny po oddzieleniu magnesem. Obserwacja mieszaniny po nalaniu wody do probówki.

II. Rozgrzanie pręcika szklanego i włożenie go do mieszaniny na blaszce. Obserwacja mieszaniny — wytworzenie ciepła (połmień i żar), badanie nowego ciała soczewką, magnesem, wodą. Stwierdzenie odmiennych własności nowego ciała od siarki i żelaza. Omówienie powstania ciała i podanie nazwy.

Siarka + żelazo = siarczek żelaza (masa czarna).

Ciepło.

Związek chemiczny a mieszanina — rozmówka. W związku a) musi być stały stosunek wagowy, b) składniki trudno oddzielić, 3) występuje jako czynnik ciepła.

Lekcja XI.

Siarczki w przyrodzie.

I. Piryt: 1. Pokaz pirytu, markazytu, pirytu na węglu. Własności fizyczne: barwa, rysa, połysk, twardość, wykazanie zawartości siarki w pirycie.

II. Galenit — siarczek ołowiu: 1. Pokaz: a) skład rudy i jej rozmieszczenie w Polsce, b) barwa, rysa, połysk, twardość, kryształy galenitu, c) pokaz: otrzymywanie ołowiu w płomieniu dmuchawki na węglu. 2. Ołów: pokaz — barwa, połysk, miękkość ołowiu, klepalność, odporność na działanie kwasów: d) zastosowanie ołowiu.

III. Sfaleryt: 1. Pokaz blendy cynkowej: a) własności: barwa, rysa, połysk, twardość, b) wykazanie obecności siarki w blendzie przez podgrzewanie jej. 2. Pokaz cynku: a) barwa, połysk, ciągliwość, klepalność, topliwość, wytrzymałość na wilgoć, rozpuszczalność w kwasie, b) zastosowanie cynku.

Rozmieszczenie w Polsce rud cynkowych.

IV. Rudy miedzi: 1. Pokaz malachitu i lazurytu. Obserwacja: barwa, rysa, połysk, twardość. Rozmieszczenie rudy miedzi w Polsce. 2. Miedź. a) Pokaz blachy, drutu, miedzi z patyną, sinego kamienia. b) Pouczenie o klepalności, ciągliwości, wpływie wilgoci na miedź, o połysku i barwie. 3. Użyteczność miedzi.

Lekcja XII.

Żelazo.

I. Rudy żelaza. II. Wytapianie żelaza.

Oglądanie rud żelaza: magnetyt ($Fe_3 O_4$), hematyt ($Fe_2 O_3$), limonit ($2 Fe_2 O_3 3 H_2O$).

Własności: ciężkie, podobne do kawałków starego żelaza, a pod względem chemicznym zawierają żelazo i tlen.

Badanie rysy: jasno-bronzowa (limonit), zawartość żelaza 44—48%, czerwona (hematyt), zawartość żelaza 50—56%, czarna (magnetyt), zawartość żelaza 55—56% — i zapisanie wyników badania.

Badanie zamiany limonitu w hematyt.

Prażenie w probówkach limonitu i obserwacja wydzielającej się wody — z równoczesną zmianą barwy limonitu na czerwoną, podobną do barwy hematytu.

Zabarwienie glin (löss) i piasków — wypalanie cegieł.

Jak zachowuje się woda wapienna przy wyprażaniu limonitu?

(To ćwiczenie ma na celu wykazanie, że limonit różni się składem chem. od syderytu — limonit nie mąci wody wapiennej, bo nie zawiera Co_2).

Oglądanie syderytu $Fe Co_3$ (zmieszanego z iłem). Rysa grochowa.

Demonstracja: prażenie syderytu w probówkach, lub polanie go kwasem solnym i podgrzewanie. Odprowadzenie wydzielającego się gazu do wody wapiennej. Zmętnienie jej wskazuje na obecność Co_2.

Syderyt nie jest tlenkiem żelaza, ale węglanem żelaza, zawiera żelazo + dwutlenek węgla.

Rozmieszczenie rud żelaza w Polsce.

Lekcja XIII.

Wytapianie żelaza z rud.

a) Rudy i złoża, b) Budowa wielkiego pieca, c) Reakcje, zachodzące przy wytapianiu.

Oglądanie surowca t. zw. zwierciadlanego z Huty Królewskiej — zawiera on 2.5—4.5% węgla. Oglądanie szlaki (żużel) z wielkiego pieca. Jest to masa lekka, gąbczasta, barwy zielonawej. Oglądanie żelaza kowalnego (0.1—0.5% węgla).

Demonstracja. Rozgrzanie drutu, spłaszczenie go przez uderzenie i stwierdzenie jego kowalności.

Oglądanie stali — drutu. Jej sprężystość w porównaniu z drutem żelaznym miękkim.

Demonstracja. Magnesowanie stali i miękkiego żelaza (drut do pończoch, igła, gwóźdź).

Zjawisko odpuszczania stali. Ćwiczenia: rozgrzanie i powolne oziębianie drucika stalowego.

Obserwacja: zgina się łatwo, ale nie prostuje się.

Zjawisko hartowania: ogrzanie drucika stalowego do czerwoności, następnie włożenie go szybko do wody.

III. Pogadanka o zastosowaniu żelaza.

Lekcja XIV.

Wapienie.

Oglądanie kawałka wapienia zbitego.

1) Oznaczenie: barwy (biało-szara), połysku (matowy), rysy (biała lub szara), twardości 3 (rysuje go gwóźdź żelazny).

2) Nierozpuszczalność wapienia w wodzie destylowanej. Rozpuszczalność wapienia w wodzie sodowej. (Wody t. zw. twarde w przyrodzie — stalaktyty w przyrodzie).

3) Próba kwasem solnym — zanurzyć łuczywo do kwasu solnego i dotknąć wapienia. Obserwacja burzenia się. Pouczyć, że wydobywający się gaz jest dwutlenkiem węgla. To samo próbują na kawałku starego muru, kamienia kotłowego, skorupy jajka, skorupy ślimaka i kredy.

4) Barwienie płomienia.

5) Prażenie wapienia (sproszkowanej kredy). W probówce zatkanej korkiem, przez który prowadzi zgięta rurka, prażą nieco sproszkowanej kredy. Zgięta rurka prowadzi do drugiej probówki, w której jest nieco wody wapiennej. W miarę prażenia wapienia dwutlenek uchodzi i mąci wodę wapienną.

Pogadanka o prażeniu wapienia i otrzymywaniu wapna palonego.

Pokaz. 6) Gaszenie wapna. Obserw. pochłaniania wody, rozpadania się wapna na proszek, wydzielania ciepła (zbadanie termometrem).

7) Otrzymywanie mleka wapiennego.

8) Przefiltrowanie mleka wapiennego, otrzymanie wody wapiennej. Stwierdzenie papierkiem lakmusowym, że woda wapienna jest zasadą.

10) Oglądanie odmian wapienia (kalcytu, marmuru).

Pogadanka o wapieniach, ich powstawaniu, o skałach wapiennych w Polsce. Budowa wapienia: a) zbita — kreda, wapniak i martwica wap., b) krystaliczna: marmury, miodowiec, wapień naciekowy (stalaktyty), c) wapień skrystalizowany w wyraźne kryształy t. j. kalcyt.

Odmiana przeźroczysta — spat islandzki.

Lekcja XV.

Granit i jego składniki.

I. Pokaz skały ogniowej.

II. Skład granitu.

Ćwiczenia: a) Odzielenie stalową sprężyną cząstek łyszczyku; 1) barwa łyszczyku. jasna — muskowit, ciemna — biotyt. 2) połysk silny, 3) przeźroczystość. 4) sprężystość, 5) twardość (2 stopnia), 6) nie topi się w ogniu (zastosowanie do wyrobu szyb okrętowych).

b) Odłupanie kawałka ortoklazu; nazwa „skaleń", barwa różowa lub biała, połysk szklisty, doskonała łupliwość w dwóch kierunkach do siebie prostopadłych, twardość 6 st.

c) Trzeci składnik granitu, kwarzec.

Własności fizyczne: barwa, połysk, twardość (7), nierozpuszczalność w kwasie solnym.

d) Zastosowanie kwarcu jako składnika przy wyrobie szkła i jako kamienia ozdobnego.

Odmiany granitu: różowy, szary, drobno krystaliczny (szarogłaz).

Wyjaśnienie, skąd się wzięły granity na powierzchni ziemi, jako góry (działanie sił podziemnych i jako kamienie polne (łodniki, głazy narzutowe).

Wyświetlenie przeźroczy, ilustrujących piękno granitowych szczytów. (Wschodnie Tatry).

4) Pokaz ziarn piasku, jako odmiany kwarcu.

Pogadanka o powstaniu piasku.

5) Zastosowanie granitu. Wyrób szkła.

Lekcja XVI.

Glina, iły — wyroby ceramiczne.

I. Pokaz produktów zwietrzenia skalenia. a) Kaolin. Jego własności: barwa, miękkość, rozcieralność, topi się w temp. 2000° C., b) polany kwasem słabo rozpuszcza się, z równoczesnem wydzielaniem krzemionki, c) polany wodą, chłonie ją. Masa ogniotrwała.

II. Pokaz gliny: 1) Jej własności: barwa pochodzi od składu jej cząstek (kaolin, domieszki wapienia, syderytu, limonitu, soli, związków żelaza i cząstek organicznych).

2) a) Kruchość gliny, b) czerwienienie gliny przy ogrzaniu, spalają się cząstki organiczne, zawierające żelazo), c) nierozpuszczalność w wodzie, d) plastyczność gliny — wodę chłonie — nasiąka tłuszczem, c) wypalanie gliny — traci plastyczność — staje się twarda, „spieka się".

III. Zastosowanie gliny.

1) Kaolinu używa się do wyrobu porcelany, (wyrób naczyń porcelanowych z kaolinu na lekcji teoretycznej); własność porcelany, pokaz, 2) wyrób naczyń kamionkowych — ich własności, 3) wyrób naczyń fajansowych — ich własności, 4) wyroby z gliny garncarskiej, 5) wyroby szamotowe, 6) użytek gliny w sukiennictwie, 7) materjał budowlany, 8) główny składnik gleby.

IV. Oznaczanie na mapie Polski miejscowości, w których są fabryki porcelany. Ćmielów, Denków, Pruszków, Pacyków.

Oddział VII.

Lekcja Ia.

Rozchodzenie się światła — ciemnia optyczna.

I. Ćwiczenie: a) obserwacja płomienia świecy przy zmrużonych oczach, w celu stwierdzenia prostolinijnego rozchodzenia się światła; b) wykazanie prostolinijnego rozchodzenia się światła na płytkach z otworkami; c) przy dowolnem ustawieniu płytek; d) przy ustawieniu ich otworkami na równej linji.

Wniosek: światło rozchodzi się po linjach prostych.

II. Ćwiczenie z użyciem ciemni optycznej: a) otrzymanie jasnych plam przy użyciu dużych otworów ciemni; b) otrzymanie obrazów świecy, żarówki i innych przedmiotów przy użyciu małego otworka ciemni.

Wyjaśnienie — rysunek.

Lekcja Ib.

Ciała przeźroczyste, nieprzeźroczyste i przeświecające.

I. Ćwiczenie: obserwacja cienia przy użyciu deseczki i ekranu (ekran = kartka białego kartonu lub papieru rysunkowego).

II. Ćwiczenie: obserwacja cienia i przycienia przy użyciu deseczki i dwu świec.

Wyjaśnienie powstawania cienia i przycienia (półcienia).

III. Ćwiczenie: cień i półcień przy użyciu kulki (np. balonika celuloidowego, kulki drewnianej, kulki metalowej) i żarówki (lampy naftowej) jako źródła światła. Rysunek.

IV. Zaćmienie słońca i księżyca (pokaz przy użyciu tellurjum).

Lekcja II.

Odbicie światła — zwierciadła płaskie.

I. Ćwiczenie: a) skierowanie wiązki światła przez mały otwór płytki na stoliku optycznym, i ustawienie zwierciadełka na jej drodze. (Pod zwierciadełko podłożyć kawałek białego papieru — promień będzie wyraźniejszy).

Obserwacja odbitego promienia.

b) Zaznaczenie linji zwierciadła, promienia padającego i odbitego na podłożonej kartce — następnie uzupełnienie rysunku prostopadłą do zwierciadła, zmierzenie kąta padania i odbicia i wyprowadzenie prawa odbicia światła.

II. Ćwiczenie: stwierdzenie prawa odbicia przy użyciu przyrządu z podziałką kątową (największy i najmniejszy kąt padania).

III. Zwierciadło płaskie (szyba) i obrazy otrzymane przy jego użyciu.

Stwierdzenie ich jednakowej wielkości, ich jednakowego oddalenia od zwierciadła i pozorności obrazu.

Lekcja III.

Załamanie promieni świetlnych.

I. a) Pokaz: załamanie promieni świetlnych w wodzie (przy użyciu lampki elektr. kieszonkowej, zasłoniętej kartonem z podłużną szparą). b) Ćwiczenie: obserwacja załamania promieni świetlnych przy użyciu patyczka włożonego do zlewki z wodą. c) Ćwiczenie: obserwacja załamania promieni świetlnych przy użyciu kamyka i naczynia z wodą.

II. Ćwiczenie: przejście promieni świetlnych przez płytki o ścianach równoległych. a) Rzucenie promienia świetlnego przy pomocy stolików optycznych; ustawienie na jego drodze płytek szklanych, zaznaczenie pro-

mienia padającego i załamanego, oraz granic płytki. b) Patrzenie po linji promienia załamanego i obserwacja równoległego przesunięcia szparki i promienia padającego. c) Rysunek.

III. Przejście promieni świetlnych przez pryzmat, przy użyciu stolików optycznych. Postępowanie jak w ćwiczeniu II.

Uwaga odnośnie do punktu III. O ile lekcja III okaże się za obszerna, przenieść punkt III do lekcji następnej o soczewkach.

Lekcja IV.

Soczewka wypukła — skupiająca.

I. Ćwiczenie: a) przy użyciu stolików optycznych skierowanie 2, 3, 4 promieni świetlnych na dwa (2) pryzmaty, złączone podstawami, obserwacja biegu promieni; b) to samo ćwiczenie przy użyciu soczewki wypukłej. Omówienie budowy soczewki wypukłej (szereg pryzmatów). c) bieg promieni równoległych, ognisko; d) bieg promieni prostopadłych, oś soczewki, ogniskowa; e) obrazy przy pomocy soczewki wypukłej, ekranika i świecy lub lampy.

II. Budowa oka ludzkiego (na lekcji higjeny w klasie).

Lekcja V.

Soczewka wklęsła — rozpraszająca.

I. Cwiczenie: Budowa soczewki wklęsłej a) przy użyciu stolików optycznych skierowanie promieni na dwa (2) pryzmaty, złączone wierzchołkami, obserwacja załamania promieni; b) to samo ćwiczenie przy użyciu soczewki wklęsłej; c) promień główny — oś soczewki — promień równoległy, ognisko pozorne, ogniskowa; d) obrazy otrzymane przy pomocy soczewki wklęsłej.

II. Zastosowanie soczewek: 1) okulary, 2) lupa, 3) mikroskop (o ile znajduje się w szkole), 4) aparat projekcyjny — epidiaskop, 5) aparat fotograficzny.

Opis przyrządów, wyszukiwanie soczewek w tych urządzeniach, ich rodzaj i obrazy w najogólniejszym zarysie bez rysunków.

Lekcja VI.

Głos.

I. Drganie jako źródło głosu. Pokaz: a) Drganie sprężyny, ujętej w imadło. Ćwiczenie: b) Drganie widełek strojowych. Wykazanie drgania widełek przez zanurzenie ich w wodzie, przez zbliżenie do brzegów zlewki szklanej, ławki i t. p.

II. Ćwiczenie: Drganie struny przy użyciu tak zwanego monochordu. a) Zmienianie długości struny przez przesuwanie prożka; b) zmienianie napięcia struny przez nakręcanie kółka; c) zmienianie grubości strun.

III. Pokaz: a) Drganie płyt przy użyciu dzwonu szklanego i kuleczki.

IV. Ćwiczenie: Drganie powietrza zawartego w probówkach, napełnionych wodą.

V. Przewodzenie głosu. Zegarek położony na jednym końcu stołu — sznurek i widełka strojowe lub łyżka.

Uwaga: echo — pogłos — prędkość rozchodzenia się głosu na lekcjach teoretycznych.

Lekcja VII.

I. Dynamometr: a) Budowa dynamometru i jego podziałka. b) Dynamometr Dmochowskiego (o ile szkoła go posiada). Dynamometr Dmochowskiego posiada podziałkę gramową — można nim mierzyć nawet najmniejszą siłę. c) Dynamometr jako waga sprężynowa. Ćwiczenie, np. podniesienie dowolnego przedmiotu.

II. Tarcie: a) Obserwacja tarcia przy pchnięciu bryłki drewnianej, b) zaczepianie dynamometru o bryłkę — posuwanie jej po stole, flaneli, szklanym papierze i szkle — mierzenie wielkości tarcia, c) zmierzenie tarcia przy posuwaniu cięższej bryłki.

Wnioski.

III. Opór ośrodka: a) Wrzucenie równocześnie z tej samej wysokości 3 fasolek do trzech kloszy napełnionych wodą, powietrzem i piaskiem. b) Rzucenie z tej samej wysokości dwóch jednakowych kartek papieru, z których jedna zmięta w kulkę.

Wnioski.

IV. Bezwładność ciał w spoczynku: a) Położenie monety na szklankę nakrytą tekturką, szarpnięcie tekturki — moneta spada do szklanki. b) Posunięcie i nagłe zatrzymanie naczynia z wodą.

Uzupełnienie lekcji przykładami z życia codziennego.

Lekcja VIII.

Składanie sił.

I. Zmierzenie siły, potrzebnej do podniesienia woreczka z piaskiem, krzesła i t. p.

II. Składanie dwu sił, działających wzdłuż jednej prostej: a) zawieszenie na dynamometrze ciężarków 50 g i 20 g, określenie wielkości wypadkowej.

Przedstawienie ćwiczenia graficznie.

Ćwiczenie a) przy użyciu dynamometru Dmochowskiego (o ile niema dynamometru Dmochowskiego, użyć zwyczajnych wag sprężynowych). b) zmierzenie siły 2 osób, ciągnących dynamometr w przeciwne strony.

III. Składanie sił działających równolegle: a) działanie sił równych w kierunku zgodnym, b) działanie sił różnej wielkości w kierunku zgodnym, c) działanie sił różnej wielkości w kierunku przeciwnym.

Przedstawienie ćwiczeń graficznie.

Lekcja IX.

Siła ciężkości — środek ciężkości — równowaga.

Pojęcie siły ciężkości, oparte na obserwacji ciał spadających. Środek ciężkości jako punkt zaczepienia wypadkowej sił ciężkości. a) Ćwiczenie w wyznaczaniu środka ciężkości w prętach, b) ćwiczenia w wyznaczaniu środka ciężkości w płaszczyznach, np. w tekturze umiarowej (prostokątnej, rombowej) i nieumiarowej.

Równowaga ciał. a) Równowaga stała, chwiejna i obojętna, wykazana przy pomocy linijki lub tekturki. b) Równowaga ciał opartych na płaszczyźnie: 1) ćwiczenie prostopadłościanem i pionem; 2) ćwiczenie z dwoma prostopadłościanami o równej podstawie, a różnej wysokości; 3) ćwiczenie z dwoma prostopadłościanami o różnej podstawie, a równej wysokości. c) Ćwiczenie z obniżeniem środka ciężkości.

Ćwiczenie albo pokaz.

Lekcja X.

Siła dośrodkowa i odśrodkowa.

I. Ćwiczenia: a) wprawienie w ruch obrotowy sznurka, obciążonego ciężarkiem, b) to samo ćwiczenie z przydłużaniem sznurka (promienia), c) to samo ćwiczenie a) i b) po przywiązaniu do sznurka ciała lżejszego, np. korka, d) wprawienie obciążonego sznurka w szybszy obrót.

II. Pokaz.

Wirownica, jej opis i ćwiczenia: a) z taśmą stalową ilustrującą spłaszczenie ziemi, b) z przyrządem kulkowym, c) z oddzielaniem się w naczyniu płynów różnej gęstości (rtęć, woda, oliwa).

Lekcja XI.

Dźwignia.

I. Pogadanka: Wykonanie pracy ułatwiają maszyny. Maszyny skomplikowanej budowy i proste.

II. Dźwignia. a) Wyprowadzenie nazwy — oznaczenie środka ciężkości, osi, podstawy. b) Zrównoważenie dowolnego ciężaru siłą mięśni — położenie dźwigni w równowadze — punkt przyłożenia siły i ciężaru, — oznaczenie ramienia siły i ciężaru (oporu). c) Wielkość siły i ciężaru oznaczamy przy pomocy odważników.

III. Wyprowadzenie praw równowagi na dźwigni dwustronnej.

Ćwiczenie. a) Zrównoważenie na dźwigni dwustronnej równoramiennej ciężaru np. 100 g siłą 100 g, ze zwróceniem uwagi na równe oddalenie punktów przyłożenia ciężaru i siły od osi. b) Na dźwigni dwustronnej nie-

równoramiennej zrównoważenie ciężaru 80 g siłą 2, 4, 8 razy mniejszą, działającą na ramieniu — 2, 4, 8, razy dłuższem od ramienia ciężaru. Obliczenie i zapisanie z ćwiczeń b) iloczynów z ciężaru przez ramię ciężaru i z siły przez ramię siły, stwierdzenie w każdym wypadku ich równości, jeśli dźwignia pozostaje w równowadze. c) Obliczenie i stwierdzenie ćwiczeniem wielkości siły przy znanym ciężarze i długości obu ramion.

IV. Wykazanie różnicy między dźwignią dwustronną a jednostronną (położenie osi).

V. Ćwiczenia na dźwigni jednostronnej, analogicznie do wykonanych na dźwigni dwustronnej.

Uwaga: Ćwiczenia utrwalać rysunkiem.

VI. Zastosowanie dźwigni.

Ćwiczenie: a) Podnoszenie ciężaru np. cegły przy użyciu drąga. b) Znalezienie składowych części dźwigni i określenie jej rodzaju na młotku, nożycach, taczkach, ramieniu, dziadku do orzechów, obcęgach i klamce.

Waga.

I. Pogadanka. a) Używanie wyrazów „ważyć", „ważenie", „waga", b) waga jako zastosowanie dźwigni, c) cześci składowe wagi (belka, oś, śr. ciężkości, talerzyki, wskazówka, podziałka), d) położenie równowagi wzkazuje pozioma belka i wskazówka, e) odważniki, f) waga powinna być rzetelna (ciężar belki z talerzem po obu stronach osi wagi równy), g) wagi czułe w aptekach i u jubilerów.

II. Pogadanka. Ważenie dokładne na wadze nierzetelnej: a) poprzednie tarowanie, b) podwójne ważenie.

Ćwiczenia: a) Starowanie wagi piaskiem, następnie zważenie odważnikami jakiegokolwiek przedmiotu. b) Ważenie jakiegokolwiek przedmiotu dwa razy przy ustawianiu go kolejno na obu talerzykach i oznaczenie ciężaru przedmiotu, jako średniej geometrycznej z uzyskanych wyników.

III. Pogadanka. Pokaz rycin i modeli różnych wag. Waga talerzykowa angielska. Waga pomostowa dziesiętna i setna. Waga sprężynowa (listowa). Waga przezmian (ważenie z użyciem jednego, przesuwalnego odważnika).

Lekcja XII.

Bloki i kluba.

I. Pogadanka. Omówienie różnych sposobów dźwigania ciężarów w górę, w celu nawiązania do ćwiczeń z blokiem.

II. Blok stały. Części składowe — krążek wydrążony na obwodzie, oś, widełki, nazwa „blok". b) Sposób użycia bloku. c) Równowaga na bloku (ciężar dźwignięty z podstawy jest w spoczynku).

Ćwiczenia: a) Podniesienie na bloku stałym dowolnego ciężaru siłą mięśni, zastąpienie tej siły odważnikami względnie odczytanie jej wielkości na dynamometrze.

Ćwiczenie: b) na bloku ruchomym.

Po uprzedniem zważeniu samego bloku zrównoważenie zawieszonego na nim ciężaru (np. łącznie z ciężarem bloku 300 gr. siłą 150 g. i t. p.).

Rysunek. Blok ruchomy jako dźwignia jednostronna o ramieniu siły dwa razy dłuższem od ramienia ciężaru.

III. Wyjaśnienie nazw „stały“ i „ruchomy“ zależnie od położenia bloku w przestrzeni w czasie wykonywania pracy.

IV. Wielokrążek czyli kluba. a) Budowa: Ilość bloków stałych, ujętych we wspólne nożyce, równa ilości bloków ruchomych również ujętych we wspólne nożyce.

Ilość sznurów łączących obie grupy bloków, równa liczbie wszystkich bloków.

Ćwiczenie: Zważenie ciężaru bloków ruchomych, obciążenie ich do jakiejś liczby gramów (w pełnych setkach) i zrównoważenie kolejno siłą mięśni, ciężarkami, dynamometrem.

Wyprowadzić, że $P = \frac{Q}{\text{Ilość sznurów}}$

V. Przykłady do teoretycznego obliczenia wielkości siły, działającej na wielokrążku przy dźwiganiu ciężarów.

Lekcja XIII.

Kołowrót.

I. Kołowrót — studnia na wsi. a) Części składowe (wał i złączone z nim koło, krążek lub korba). b) Sposób podnoszenia ciężaru — oznaczenie miejsca przyłożenia ciężaru i siły.

II. Ćwiczenia: Zawieszenie dowolnego ciężarka na wale — mierzenie siły na kole potrzebnej do utrzymania równowagi, b) powtórzenie ćw. a) z dźwignięciem innego ciężaru, c) powtórzenie ćw. a) ze zmianą promienia drogi, na której działa siła t. j. z użyciem kół większych przy jednakowym wale.

III. Oznaczenie na rysunku wyników ćwiczenia i stwierdzenie, że kołowrót jest dźwignią dwustronną, nierównoramienną.

IV. Zastosowanie (młynki do kawy, kołowrotki, rolety, maszyna do szycia, klucze do zegarów i narzędzi muzycznych, koła w maszynach i pojazdach).

V. Pędnie — połączenia kołowrotów (przenoszą ruch na większą odległość, lub rozdzielają ruch jednej maszyny na wiele maszyn pomniejszych) — utworzenie pędni z kołowrotów pracowni.

Lekcja XIV.

Równia pochyła.

I. Uzasadnienie nazwy. Oznaczenie długości, nachylenia i wysokości równi. Sposób działania. Równowaga na równi.

II. Ćwiczenia: a) zmierzenie dynamometrem i zanotowanie wielkości ciężaru, który mamy wyciągnąć po równi, b) zmierzenie i zanotowanie długości równi (wartość niezmienna), c) wyciągnięcie ciężaru po równi, gdy kąt nachylenia wynosi kolejno: 30°, 60°, 90°, każdorazowo zmierzenie i zanotowanie wysokości równi tudzież wielkości siły potrzebnej do wyciągnięcia ciężaru, d) porównanie wielkości siły z podnoszonym ciężarem i stwierdze-

nie, że 1) siła rośnie z kątem nachylenia, 2) że siła jest tyle razy mniejsza od ciężaru, ile razy wysokość równi jest mniejsza od jej długości.

III. Przedstawienie rysunkiem jednego z przeprowadzonych ćwiczeń, (z rozkładaniem siły ciężkości na składowe i odpowiedniem wyjaśnieniem, gdy dziatwa zdolniejsza).

IV. Omówienie praktycznych przykładów równi: a) wtłaczanie ciężarów na pokłady okrętów, czy platformy wagonów kolejowych, b) schody, c) pochyły dach, d) poziom wody w rzece, e) ścieżka pod górę.

V. Obliczenie liczbowe wielkości siły, gdy są podane wymiary równi i wielkości ciężaru.

Lekcja XV.

Ciecze.

Fizyczne własności cieczy.

I. a) Brak własnego kształtu; na podstawie obserwacji cieczy w różnych naczyniach. Wewnętrzna budowa cieczy w porównaniu np. z ciałami sypkiemi. b) Obserwacja wolnej powierzchni w szklance z wodą o rozmaitem położeniu.

Naczynia połączone.

II. a) Obserwacja wolnej powierzchni jednakowej cieczy w naczyniu połączonem np. wody. Ćwicz. b) sporządzenie wodotrysku z lejka i wężyka gumowego jako zastosowanie naczyń połączonych.

Pokaz. Układ 2 różnych cieczy w naczyniu połączonem np. wody i rtęci, nafty i wody. Zastosowanie przy obliczaniu ciężarów właściwych cieczy.

Naczynia włoskowate.

III. Ćwiczenie w badaniu wznoszenia się wody w rurkach włoskowatych. Przykłady włoskowatości: wznoszenie się cieczy w ciałach porowatych jak bibuła, cegły, knoty, powiększenie plam tłustych w materjach wełnianych, krążenie soków roślinnych.

Lekcja XVI.

I. Prawo Pascala. a) Ćwiczenie przy użyciu balonu napełnionego wodą, celem wykazania jak rozchodzi się ciśnienie w cieczach wywołane siłą zewnętrzną, b) ćwiczenie z prasą hydrauliczną jako zastosowanie prawa Pascala.

II. Ciśnienie wewnątrz cieczy wywołane własnym ciężarem. a) Ćwiczenie na wykazanie paradoksu hydrostatycznego (użyć wody). b) Ciśnienie na ściany boczne.

Pokaz młynka Segnera jako zastosowanie ciśnienia na boki naczynia.

Lekcja XVII.

I. Pęd do góry.

Ćwiczenie przy użyciu rur szklanych o dnie ruchomym — stwierdzenie istnienia w cieczach pędu do góry. Jeżeli pracownia posiada dynamometry Dmochowskiego, które są bardzo czułe, można użyć ich zamiast wag hydrostatycznych do ćwiczeń, wykazujących prawo Archimedesa.

II. Ćwiczenia wykazujące pozorną stratę na ciężarze w ciałach zanurzonych w cieczy.

Przygotować: a) bryłkę drewnianą, b) kawałek kamienia, c) walec mosiężny z wag hydrostatycznych.

Ćwiczenie: a) Zmierzenie dynamometrem ciężaru kawałka kamienia, b) włożenie go do zlewki z wodą — zmierzenie ciężaru kamienia w wodzie, c) powtórzenie tego samego ćwiczenia z bryłką drewnianą i walcem mosiężnym.

III. Ćwiczenia wykazujące, że ciała tracą pozornie tyle na ciężarze, ile waży ciecz przez nią wyparta. a) Zanurzenie walca w zlewce z odpływem. Obserwacja ubytku ciężaru — wypływu wody do menzurki. Porównanie ciężaru wody wypartej z ubytkiem ciężaru ciała zanurzonego. b) Zanurzenie walca do spirytusu — zważenie spirytusu wypartego i porównanie z ubytkiem na ciężarze.

IV. Ćwiczenia wykazujące, że ciała o większej objętości, a równym ciężarze tracą pozornie więcej na ciężarze, a ciała o mniejszej objętości, a równym ciężarze tracą mniej, np. zanurzenie walca mosiężnego i kawałka cegły o tym samym ciężarze — porównanie pozornego ubytku.

V. Zastosowanie prawa Archimedesa do obliczenia ciężaru właściwego: a) ciał stałych (np. mosiądzu), b) ciał płynnych (np. spirytusu).

Lekcja XVIII.

I. a) Wykazanie, kiedy ciało pływa, a kiedy tonie.

Przygotowanie zlewki z odpływem i próbówki, napełnienie jej piaskiem tak, by pływała.

Odtarowanie piaskiem próżnej zlewki wraz z próbówką przygotowaną do pływania.

Następnie włożenie próbówki do zlewki z odpływem.

Zebranie wody, która odpływa do próżnej, starowanej zlewki.

Postawienie zlewki z wodą na wadze — obserwacja równowagi na wadze. Woda wyparta waży tyle, co próbówka z piaskiem — próbówka pływa.

b) Dosypanie do próbówki więcej piasku — zatkanie jej korkiem — odtarowanie próbówki i zlewki.

Włożenie próbówki do zlewki z odpływem — próbówka tonie — zważenie wypartej wody. (Waży mniej niż próbówka).

Wniosek: Ciało pływa w cieczy, gdy ciężar cieczy wypartej = ciężarowi ciała pływającego. Ciało tonie, gdy ciężar cieczy wypartej jest mniejszy od ciężaru ciała pływającego.

II. Głębokość zanurzenia ciał pływających zależy od gęstości cieczy. a) Wstawienie próbówki z piaskiem do wysokich kloszy z wodą, tak, aby pływała. Przy użyciu papierowej podziałki odczytać jak głęboko zanurza się próbówka. b) Wstawienie tej samej próbówki (z ćw. a) do klosza z naftą i obserwowanie jej głębszego zanurzania się. c) Wstawienie próbówki do klosza z wodą słoną i obserwacja zanurzania się jej w różnych stężeniach roztworu soli. Z głębokości zanurzenia się ciała możemy oznaczyć ciężar właściwy cieczy.

Areometr. a) Oznaczanie areometrem ciężaru właściwego wody czystej, słonej, nafty itp.

Pokaz (jeżeli pracownia posiada) laktometru i alkoholometru.

Lekcja XIX.

Mechanika ciał lotnych.

I. Obecność powietrza. a) Ćwiczenia ze zlewką, odwróconą dnem do góry. b) Ćwiczenia ze zlewką, ustawioną tak, by powietrze mogło uchodzić. c) Ćwiczenia z lejkiem połączonym wężykiem gumowym z rurką szklaną na końcu. Lejek wkłada się do wody, powietrze uchodzi rurką do drugiego naczyńka z wodą.

II. Powietrze jest ściśliwe i sprężyste — ćwiczenie z pukawką.

III. Ciężar powietrza. Ćwiczenie z wrzeniem wody w kolbie. Gdy powietrze zostanie wyparte przez parę, — zatkać kolbę korkiem gumowym, oziębić ją, starować — następnie otwiera się kolbę, powietrze wchodzi, — waga traci równowagę.

IV. Ciśnienie atmosferyczne. Ćwiczenie z rurką, z pipetą, z kloszem napełnionym wodą i przykrytym kartką papieru, z lejkiem i kartką papieru.

Ciśnienie powietrza wewnątrz nas: ćwiczenie z lejkiem na dłoni.

Ciśnienie: Wytrysk w rozrzedzonem powietrzu.

V. Przyrządy polegające na ciśnieniu powietrza. a) Lewar prosty. b) Lewar zakrzywiony.

VI. Pomiar ciśnienia atmosferycznego. a) Doświadczenie Torricellego, barometr, aneroid.

Lekcja XX.

Pompa pneumatyczna.

I. a) Pompa zgęszczająca — pokaz, jej działanie i budowa — rysunek. (wytrysk wody w bani Herona). Zastosowanie pompy zgęszczającej.

II. b) Pompa rozrzedzająca, działanie — opis. Ćwiczenia: a) z kloszem, pęcherzem, drzewem zanurzonem w wodzie, balonikiem lub zwiędłem jabłkiem, wodotryskiem, półkulami magdeburskiemi.

III. Prawo Archimedesa w zastosowaniu do gazów. Ćwiczenie z baroskopem. Balony.

Lekcja XXI.

Pompy wodne.

1) Ćwiczenie z pompą ssącą.
2) Ćwiczenie z pompą ssąco-tłoczącą.
3) Sikawka pożarna.

} działanie łącznie z opisem budowy przyrządów.

Lekcja XXII.

O silnikach.

Lekcja oparta na przeźroczach, na obrazach lub na wycieczce. a) Koła wodne — wykorzystanie siły spadu i płynięcia wody. b) Wiatrak. c) Machina parowa. d) Silnik benzynowy.

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller-Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.